ژبدود او لیکدود

(اړین لوستونه)

لیکوال

کامران منګل

Ketabton.com

(c) ketabton.com: The Digital Library

کتاب پېژندنه :

د کتاب نوم : ژبدود او لیکدود (اړین لوستونه)

لیکوال : کامران منګل

کمپوز او اوډون: شېراغا هېوادمل

خپرندوی : په خپله لیکوال

تیراژ : ۱۰۰۰ ټوکه

چاپځای : کابل - افغانستان

چاپکال : ۱۳۹۶ هـ ش (۲۰۱۸م)

فېسبوک پـتـې:

www.facebook.com/kamran-mangal

www.facebook.com/shir-agha-hewadmal

برېښنا لیک: shiraghahiwadmal@gmail.com

داخځ په ښودلو سره د کتاب د خپرولو رښته ټولو پښتو پالو ته خوندي ده.

(c) ketabton.com: The Digital Library

بسم الله الرحمن الرحیم

(c) ketabton.com: The Digital Library

ډالۍ

هغوی ته،چې د ژبې پر بډ د وبال او تنګلید پروا نه لري.

(c) ketabton.com: The Digital Library

نيوليک

لړليک..مخ

(سريزه)..١

لومړی څپرکی

ژبه.. ٢

پښتو ژبه.. ٢

د ژبې ارزښت.. ٢

پښتو ابېڅې.. ٦

دويم څپرکی

مورفيم.. ٩

تاړي.. ١٠

نوم.. ١٦

کړونه.. ١٨

ستاينوم.. ٢٩

نومځری.. ٣٦

کړول.. ٣٩

ستربل او وستربل.. ٤٠

اړيکوييکي.. ٤٣

دريیم څپرکی

(نرمه ی + بېلګې ٤٦

(اوږده ي + بېلګې ٤٩

(څرګنده ي + بېلګې ٥٤

(لکۍ واله ۍ + بېلګې ٥٧

(همزواله ئ + بېلګې ٦١

(نرمه او که اوږده ي ٦٢

(نرمه ی او که لکۍ واله ۍ ٦٣

(لکۍ واله ۍ او که همزواله ئ ٦٤

- (دې- دی-ده-دي ٦٥

(په کومو حالتونو کې د نرينه او ښځينه نومونو ٦٧

(د" د "او" له "سربلونه ٧٠

(c) ketabton.com: The Digital Library

(کــړاوړون ۷۳
(د ېږگانو کومه بڼه سمه ده؟... ۷۶
(کله يو او کله دوه واوونه؟... ۷۹
(لنډ توپیرونه ۸۱
(په او پر توپیر + بېلگې ۸٤
(د په کې او پکې توپير + بېلگې.................................. ۸٦
(د په خپله او پخپله توپیر + بېلگې ۸۷
(د په خوا او پخوا توپیر + بېلگې.................................. ۸۸
(د له خوا او لخوا توپیر + بېلگې.................................. ۸۹
(د چېرې او چېرته توپیر + بېلگې.................................. ۹۰
(د هم داسې او همداسې توپیر + بېلگې ۸۲
(که نه او کنه توپيرونه ۹۳
ستاینومونه په ی،ې او ۍ ۹٤
د پښتنو ټبرونه.. ۹۷
۰کله په يز او په يځ... ۹۷
(نومونه په څ ۹۸
(نومونه په ځ ۱۰۰
(نومونه په ز ۱۰۱
(نومونه په ښ ۱۰۲
(نومونه په ړ ۱۰۳
(نومونه په ژ.. ۱۰٤
(نومونه په ڼ.. ۱۰۵
سم ځوابونه،کړاونه... ۱۰٦
وييپانگه... ۱۱۹
اخځليک ۱۲۲

(c) ketabton.com: The Digital Library

سريزه

پښتو ژبه چې د آريايي ژبو څخه ګڼل کيږي يوه له بډايه او لرغونې ژبه ده،چې د منځته راتلو مخينه يې زرګونو کلونو ته رسيږي او په هر مهال ورته وييونکو يې چوپړ او تر مونږ يې ژوندۍ را رسولې ده

او زمونږ د نېکونو د چوپړونو پايله ده،چې نن مونږ د يوې ژوندۍ ژبې څښتنان يو. د کړکېښ په اوږدو کې پښتو له ځلېدا او ځوړتيا سره د وخت واکمنو مخ کړې ده،خو له ښه مرغه د ژمنو پښتنو د هڅو او بلهاريو له لامله پښتو خپل ټيکاو او پايښت وساته او نن د ژونديو ژبو په ليکه کې خپله ځلا نورو ته ښيي،خو دا بهير بيا هم له ستونزو او ننګونو خالي نه دی،بلکې پر وړاندې يې ډېرې نادودې اوس هم شتون لري،چې د هڅو او زيار له کولو پرته يې هوارول ستونزمن دي.

د کره پښتو د زده کړې په پار د يېګانو زده کړه او په ليکنې کې يې په بشپړه توګه کارول هغه څه دي،چې نن يې ارزښت ټولو ته جوت دی او هغوی چې دې برخې ته يې پام نه دی کړی نن يې په ليکنو کې له ورايه ستونزې جوتيږي او د ليکنې نيمګړتيا يې ټولو ته برېښي. ددې کتاب لوستل به له لوستونکو سره مرسته و کړي،چې د يېګانو د ارزښت او کارونې باندې و پوهيږي او په ليکنيزو توپيرونو يې ځانونه پوه کړي،څو يې د غږيز ورته والي په اړخ کې يې تر ډېره ستونزې ځواب شي چې دا غږيز توپيرونه د(که نه)او (کنه)، (پخوا) او (په خوا)او په ډېرو نورو برخو کې څېړل شوي دي،چې لوستل يې ګټور او په ليکنو کې يې د توپيرونو پېژندل ډېر اړين دی او دا نښېر(اثر) مو د ښې ليکنې لوري ته ځيروي،چې د ليکنې ژبه يې ساده او د مهال له اړتياوو او د کره پښتو پالنې د بهير سره سمون لري.

پښتو ژبه زمونږ پېژند دی،نو پالنه يې د ټولو پښتنو ايماني دنده ده.څو خپله ژبه د سيالي او ټولنه کې د لا غوړېدو جوګه کړو.

په پښتنې مينه

(c) ketabton.com: The Digital Library

لومړی څپرکی

ژبه

ژبه په رښتینې بڼه یوه ټولنیزه،کلتوري ښکارنده (پدیده) ده او په ټولیزه توګه د ټولنې د غړو ترمنځ هر ډول وسیله او اړیکې ژبه بلل کیږي که دغه اړیکې په اشاروي توګه دي او یا د ښښو له لارې او یا د یو لړ ویزو او اوریزو سمبولونو یوه ټولګه ژبه بلل کیږي،چې هر یو یې زمونږ د ذهني انځور استازیتوب کوي.

پښتو ژبه:

د ګران هېواد افغانستان په خاوره کې دننه او ترې بهر نورو سیمو کې د ارکیالوژیکي څېړنو او پلټنو په پایله کې څېړونکو ته دا جوته شوه،چې افغانستان د لرغونو آریایي توکمونو زانګو او ټاټوبی دی،چې پښتو هم د آریایي ژبو له ډلې څخه ژوندۍ او بډایه ژبه بلل کیږي.

د ژبې ارزښت:

د یوې ژبې د پاللو او ورته چوپړ کولو ارزښت په دې کې دی،چې همدغه ژبه خپلو وییونکو ته پېژند ور ببښي او که و ګورو د نړۍ د ډېری توکمونو نومونه د هغوی ژبو پورې اړوند دي،چې په دې برخه کې له پښتو ژبې نه د پښتون توکم نوم ریښه لاسته راځي،له عربي څخه د عربانو،له انګریزي څخه د انګرېزانو او ډېری نور...چې دلته یې یادونه ګرانه ده،خو دا رښتیا راته جوتوي چې له ژبې پرته یو توکم خپل پېژند او ژوند له لاسه ورکوي او دننۍ نړۍ ډېری توکمونه پر نورو د برلاسي وسیله ژبنی یرغل ګڼي،چې له ځانه سره کلتور،دودونه ملي نګېرنې او ویاړونه له منځه وړي او یو ولس په اسانۍ له

(c) ketabton.com: The Digital Library

منځه ځي،چې ددې بدمرغۍ د مخنيوي لپاره د پښتو پاللو ته ډېره اړتيا نګېرل کېږي.

د ژبې اړخونه:

ګړنۍ ژبه .... زبان ګفتاري

ليکنۍ ژبه ..... زبان نوشتاري

هره ژبه يوه ګړنۍ او يوه کره ليکنۍ بڼه لري.

ګړنۍ ژبه ډېر بېلابېل ډولونه لري، چې ګړدودونه ورته ويلی شو .ياده ژبه په ورځني او کورني ژوند کې د ټوليزو خلکو په منځ کې کارول کېږي .ګړنۍ ژبه، څنګه چې يې له نومه جوتېږي، د ګړېدو (غږېدو) يا خبرې کولو پر مهال کارؤل کېږي .د هرې لرې سيمې ګړنۍ ژبه وينګيز(تلفظي) توپير لري. موږ چې وايو، هر کلومتړ ژبه کې بدلون راځي .په ليکنۍ يا کتابي ژبه کې ګړنۍ يا ګړدوديزه بڼه نه کارول کېږي، پرته له استوزو(مسېجونو او چټونو)څخه چې هلته يې ځينې و ګړي کاروي.

ادبي/ کره ژبه بيا ډېری ليکنۍ يا کتابي ژبه وي .نوموړې ژبه د ژبپوهنې پر بنسټ منځ ته راځي او د ټولو وينکو/لوستونکو لپاره يؤ ډول وي .کره ژبه له دوو اړينو برخو څخه جوړه ده، چې يوه يې چې يوه يې معياري ليکدود لو بل يې ژبدود،په بله وينا کره پراخه ژبه بايد د ليکدود او ژبدود له مخې سمه وي .ادبي/ کره ژبه د ښوونځيو، د کتابتونو، د رسنيو، د ادارو، د دوترونو، د اقتصاد، د ټکنولوجۍ، ساينسپوهنې ، درملپوهنې او دپوهې د ټولو برخو ژبه وي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

Manner of Articulationپه وتونځي کې د غږ د ادا ډول Plosive تم

Fricative موښلی

Affricate تم موښلی

Approximant نسبي تقريبي

Lateral اړخیز

Trills رپېدونکی/رپاند

Tap and Flap ترپ او پړپ

Nasal پزیز/سپېږمیز

Lateral Fricative اړخیز موښلی

Lateral Approximant اړخیز نسبي تقريبي

Place of Articulationد غږ وتونځی

Bilabial شونډیز/غبرګ شونډیز

Labiodental شونډغاښیز

Dental غاښیز

Alveolar وریږیز

Postalveolar شاوریږیز

Retroflex غبرګژبیز

Palatal کلک تالوییز

Velar نرم تالوییز

Uvular ژبۍ ییز

Pharyngeal فرنجیل/ پښتو ژباړه نه لري

Glottal ستونیز

voiced غږن

unvoiced ناغږن

vowel خپلواک غږ

consonant بېواک غږ

diphtong غبرګغږ

څ= وریږیز، تم مبنلی، ناغږن، بېواک

ځ= وریږیز، تم مبنلی، غږن، بېواک

(c) ketabton.com: The Digital Library

ښ= کلک تالوییز، مښلی، ناغږن، بېواک
خ= نرم تالوییز، مښلی، ناغږن، بېواک
ږ= کلک تالوییز، مښلی، غږن، بېواک
ڼ= غبرګڅبیز، پزیز، غږن، بېواک
ټ= غبرګڅبیز، تم، ناغږن، بېواک
ډ= غبرګڅبیز، تم، غږن، بېواک
ړ= غبرګڅبیز، نسبي تقریبي، غږن، بېواک

خپلواک غږونه هغه غږونه دي، چې د دوی د وینګ یا ادا په وخت کې د هوا جریان په خوله کې له هېڅ ډول خنډ سره نه مخامخېږي - یانې په پوره ډول ازاد وي.

خپلواک غږونه:

زور ہ a
زورکی ہ ə
اوږد و o
لنډ و u
ا ā
اوږده ې e
څرګنده ي i

بېواک یا کانسوننټ غږونه هغه غږونه دي، چې د دوی د ادا پر وخت د هوا جریان خنډېږي - یانې د هوا جریان پر وړاندې خنډ رامنځته کېږي.

بېواک غږونه:

چ/ج/خ/څ/ځ/غ/هـ/ګ/ډ/د/ک/م/ن/ڼ/ت/ټ/ل/ب/پ/ی/س/ش/ښ/و/بېوا ک و (ؤ)/ر/ړ/ږ/ژ/ز + (ح/ف/ث/ق/ص/ض/ذ/ط/ظ)

غبرګغږونه:

ay > ی : سړی، نری (زور + ی)

(c) ketabton.com: The Digital Library

āy < ا + ی : ځای، چای

əy < ئ/ۍ : ډوډۍ، راشئ (زورکي + ی)

āw < ا + و : کړاو، پړاو

oy < اوږد و+ ی: زوی، لوی

uy < لنډ و + ی: خوی، بوی

ew < ې + و : دېو، غرېو

iw: < ي + و : تريو

aw: < زور + و : کنډو، پلو، يو

پښتو آبېڅې

آ،ا،ب،پ،ت،ټ،ج،چ،خ،څ،ځ،د،ډ،ر،ړ،ز،ژ،ږ،س،ش،ښ، غ،ک،ګ،ل،م،ن ،واو (اوږد واو لکه:مور،خور،ورور،تور) او (لنډ واو؛ لکه:زوم، پښتون، سمون)، ه،ی،ي،ې،ئ،ۍ.

ځینې توري،چې په عربي وییونو کې کارېږي او نوره عربي توري دي؛ لکه:ث ، ح ،ذ،ص،ط،ظ،ع،ف،ق.

پر پښتو آبېڅې وییونه:

آبېڅې الفبا

اوڅار

برېځر

پانګه

تکړښت

ټاکل

جوله

چوپړ

خندا

(c) ketabton.com: The Digital Library

څانګه
ځروبی
درنښت
ډنډ
ريبځ
ړوند
زر څانګه
ژبه
ږلۍ
سولمن
شال
ښکلی
غورځنګ
کلی
ګانده
لوښه
مړوند
نوښت

واو:
اوږد واو لکه:خور،مور،تور
لنډ واو:زوم،پښتون،سمون
هیله

ييګانې:سړی(نرمه ی)،ښېرا(اوږد ې)،سړي(څرګنده ي)،کړکۍ(لکۍ واله ۍ)،
راشئ چې امر دی(کړواله ئ)

(c) ketabton.com: The Digital Library

د پښتو ژبې نږه توري:

ټ،څ،ځ،ډ،ړ،ږ،ښ او ڼ دي.

ب،پ،چ،ژ د پښتو او پارسي ترمنځ ګډ دي.

عربي نږه توري چې په عربي وییونو کې کارول کیږي.

ث،ح،ذ،ص،ض،ط،ظ، ع،ف،ق.

(c) ketabton.com: The Digital Library

دويم څپرکی

مورفيم

د يوې ژبې تر ټولو کوچنی مانيز توکی يا عنصر دی، چې له دوو يا ډېرو فونيمونو يا غږونو جوړ وي .

په ټوليز ډول مورفيمونه په دوو ډلو وېشل کېږي، چې يو ډول يې خپلواک او بل ډول يې ناخپلواک مورفيمونه دی.

خپلواک مورفيم :

دا ډول مورفيمونه آزاد وي او په غونډله (جمله (کې يواځې او له يوې ځانګړې مانا سره راتلای شي لکه کتاب، هلک، غر او داسې نور .

ناخپلواک مورفيمونه

هغه مورفيمونه دي.چې خپلواکو مورفيمونو پورې تړل کېږي او هغوی مانا بدلوي .ناخپلواک يا هم تړلي مورفيمونه که چېرې يواځې په غونډله کې راشي، نو کومه ځانګړې مانا نه ورکوي.

د روښانولو لپاره يوه بېلګه:

هلکان :دغه نوم له يو خپلواک مورفيم" هلک "او له يو ناخپلواک مورفيم "ان "رغېدلی، چې هلک ډېرګړی (جمع) څرګندوي .

(c) ketabton.com: The Digital Library

تاړی:

ځنګه چې یې له نوم جوتیږي، یو تړلی یا ناخپلواک مورفیم دی، چې نومونو پسې تړل کیږي او یو نوې مانا لرونکی نوم پنځوي.
تاړی د نوم څرنګوالی، نوږی(جنس) او عدد ټاکي .تاړي په ټولیز ډول په دوو ډلو وېشل کیږي او هغه مختاړي او وروستاړي دي.

وروستاړي:

دا هغه تاړی دی، چې له یوې کلیمې سره په پای کې نښلول کیږي او ریښیز نوم له نوې مانا سره راوړي .ځینې وروستاړي چې یو کړ پسې وتړل شي، نو یا یې فاعلي او یا یې نومیزه(اسمي)بڼه ټاکي .که ځینې وروستاړي نومونو پسې وتړل شي، نو ستاینومونه ترې جوړوي .

۱ (لاندېني فاعلي وروستاړي دي او په کړنه دلالت کوي :
وني :ننووني (چڼونی)، سپینووني(چاکو ډوله آله، چې له مېوو او سابو پوستکی لیرې کوي)

وونکی/ وونکی / ونکې/ وونکې :شنونکی، لیدونکی، ښوونکی، کوونکی (چې په پای کې یې اوږده ې وي، بیا یې ښځینه بڼه څرګندوي)
ګر : بریدګر، کروندګر، کوډګر

اند(ه):انځوراند(رسام)،الوتاند(پیلوټ) که ه زور ورزیات شي، نو بیا یې ښځینه بڼه څرګندوي

وال((ه): ولسوال، وسلوال، مینوال – – که ه زور ورزیات شي، نو بیا یې ښځینه بڼهجوړوي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

دوی(ه): ساتندوی، څارندوی (پوليس) - - که ه زور ورزيات شي، نو بيا يې ښځينه بڼه په اسانۍ سره پېژندل کېږي.
ې : د هغو ښځينه" فاعلي "نومونو په پای کې راځي، چې نرينه بڼه يې په نرمه ی پای ته رسېدلې وي.

ي : د هغو نرينه" فاعلي "نومونو ډېرګړي (جمع) لپاره راځي، چې په نرمه ی پای ته سرېدلي وي لکه(سړی)يو - (سړي) ډېر.

ۍ : د هغو ښځينه نومونو په پای کې راځي، چې نرينه بڼه يې په نرمه ی پای ته رسېدلې وي لکه زمری (نر) - زمرۍ (ښځه)
داسې نور....

۲ (لاندېنی وروستاړی د کړ نوميزه(اسمي)بڼه ټاکي :
ونه/نه :کارونه(استعمال)، بندېدنه، لمانځنه، ټولونه، غوښتنه

۳ (لاندېني وروستاړي د ستاينومونو نوميزه بڼه ټاکي :
تيا :پراختيا، چوپتيا...
توب :بريالیتوب، ماشومتوب
والی :ستروالی، سپینوالی، یووالی...
والي :ولسوالي، ښاروالي...
ي :خوشالي، خوښي، هوښياري...

۴ (لاندېني وروستاړي له نومونو څخه ستاينومومنه جوړوي :
من/ منه : دغه وروستاړی د" لرلو " مانا ورکوي لکه هيلمن (هيله لرونکی)، اغېزمن، ستونزمن . ... که ه زور ورزيات شي، نو بيا يې ښځينه بڼه څرګندوي

(c) ketabton.com: The Digital Library

ناک /ناکه : دغه وروستاړی د" کولو یا اغېز پرېښودو " مانا ورکوي لکه اغېزناک (اغېز کوونکی)، غوسناک، خطرناک . ... که ه زور ورزیات شي، نو بیا یې ښځینه بڼه ځرګندوي

یز/ ییز/ یزه/ ییزه: دغه وروستاړی اړوندتوب ښیي لکه ټولنیز(د ټولنې اړوند)، سولییز، اړخیز، مانیز، نومیز . ... که ه زور ورزیات شي، نو بیا یې ښځینه بڼه ځرګندوي

یي :دغه وروستاړی اړوندتوب ښیي لکه برېښنایي، هوسایي، نشیي (نشه یي. ...)

ی :هغو ستاینومونو په پای کې راځي، چې نرینه یوګړی(مذکر مفرد) نومونه ټاکي، لکه ښکلی هلک، بریالی سړی، وړوکی ماشوم

ي :هغو ستاینومونو په پای کې راځي، چې نرینه ډېرګړی(مذکر جمع) نومونه ټاکي، لکه ښکلي هلکان ، بریالي سړي ، وړوکي ماشومان

ۍ :هغو ستاینومونو په پای کې راځي، چې ښخینه یو او ډېرګړی(مونث مفرد او جمع) نومونه ټاکي، لکه بریالۍ ښځې، نرۍ ونه...

ې :هغو ستاینومونو په پای کې راځي، چې ښخینه یو او ډېرګړی (مونث مفرد اوجمع) نومونه ټاکي، لکه ښکلې نجلۍ، وړوکې ماشومه...

ور/وره : دغه وروستاړی د" لرل "یا" ترې جوړېدل " مانا ورکوي . لکه :
*زورور (له زور + ور = زور لرونکی)
*سېکور (له سېک + ور =ډېره انرژي لرونکی)

(c) ketabton.com: The Digital Library

ين/ينه : دغه وروستاړی هم لکه ور د" لرل "يا" ترې جوړېدل " مانا ورکوي لکه :.

*زرين (زر+ين =طلايي /golden)

*لرګين (لرګی + ين =چې لرګی پکې کارول شوی وي يا له لرګيو جوړ وي)

د نوم يو -يا ډېرګړی تاکي :

ونه : ډېری بې ساکښو شيانو په جمع کې :غر-غرونه، سيند -سيندونه، کتاب -کتابونه

ان : ډېری د ساکښو ژوندسورو په جمع کې راځي :کب-کبان، هلک-هلکان، لېوه- لېوان

ی : د نرينه نومونو يوګړی لپاره، چې پای غبږ يې په ی پای ته رسېدلي وي؛ لکه: سړی، منګی، څپرکی

ې : د ښځينه ډېرګړي لپاره، چې يوګړی يې په زور ه پای ته رسېدلي وي؛ پای ته رسېدلی وي لکه ونه - ونې، منه-منې

ي : د نرينه نومونو ډېرګړی په پای کې، چې يوګړی يې په نرمه ی پای ته رسېدلی وي لکه سړی - سړي، منګی- منګي ...

ۍ : د هغوی ښځينه نومونو ډېرګړي لپاره، چې يوګړی يې هم په ۍ راغلی وي لکه ځولۍ- ځولۍ، ماڼۍ- ماڼۍ

ځانګړي وروستاړي:

دغه وروستاړي کومې ځانګړې ډلې پورې اړه نه لري، خو واړه نومونه جوړوي :

تګ : خوځښت او يون ښيي لکه پرمختګ، شاتګ...

دود : توګه او طريقه ښيي لکه ليکدود، ژبدود...

ښت : خوځښت، پېښت، زړښت، اورښت...

نګ : ننګ،.غورځنګ، وينګ....

او : نياو (انصاف)، ټينګاو (مقاومت)....

(c) ketabton.com: The Digital Library

وی: په کړنه دلالت کوي لکه درناوی، رڼاوی،.غبرګاوی (فيډبيک...)
او داسې نور....

مختاړي :

دا هغه تاړی دی، چې له يوې کليمې سره په پيل کې نښلول کيږي او ريښيز نوم له نوې مانا سره راوړي .ځينې مختاړي، د وروستاړو غوندې، چې يو کړ پسې وتړل شي، نو يا يې فاعلي او يا يې نوميزه (اسمي) بڼه ټاکي .که ځينې وروستاړي نومونو پسې وتړل شي، نو ستاينومونه ترې جوړوي .

۱ (لاندېني مختاړي تړښتي (ترکيبي) ستاينومونه جوړوي :

بې: مختاړی + نوم لکه بېشمېره، بېسده....
هم : مختاړی + نوم لکه همغږی، هممهال...
يو : عدد +نوم لکه يولاسی، يوموټی...
ګڼ : ستاينوم + نوم لکه ګڼشمېر، ګڼرنګی...
نېک : ستاينوم + نوم لکه نېکمرغه، نېکمل
بد : ستاينوم + نوم لکه بدمرغه، بدرنګه
بډ : ستاينوم + نوم لکه بډګوند(مخالف حزب)
کم : ستاينوم + نوم لکه کمزوری، کممنګی(کم عمره)
خوا : نوم + ستاينوم :خوابدی، خواشينی

۲ (لاندېني مختاړي کړونو پسې تړل کيږي او مانا يې بدلوي :

پرې : پرې کول، پرېښودل، پرېوتل...
تېر : تېروتل، تېر ايستل....

۳ (ځانګړي مختاړي :دغه مختاړي کومې ځانګړې ډلې پورې اړه نه لري :

کېڼ : کيڼلاسی، کيڼ اړخی

(c) ketabton.com: The Digital Library

ښی : ښیلاسی، ښی اړخی
شا : شاتګ، شالید
سر : سرګڼی، سرپال
نیم : نیمسری(migraine) ، نیمګړی، نیمژبی
په لاندېنیو وییونو کې وروستاړي/ مختاړي په نښه کړئ او ورسره ولیکئ، چې دلته د مخکېني لوست پر بنسټ دا تاړی کوم رول لوبوي .لومړی یو ستاسو لپاره حل شوی :
ناسم :دلته نا مختاړی دی او د سم بېه مخالفه مانا ورکوي او یو ستاینوم دی
بېکاره:
نریځ :
شنونکی:
کروندګر:
ناسمي :
تېروتنه:
هیلمن:
مانیز :
پیاوړتیا:
ګړدود :
سړي :
خوشالیځ :
ولسواله:
کوچنیوالی :
پلټاند :
سړیتوب:
خاورین:

(c) ketabton.com: The Digital Library

نوم :

نوم هغه کلیمه ده، چې یو وګړي، ځای، څیز او احساس نوموي.

وګړی : اتل، ننګیال

ځای : امریکا، لندن، کابل، اسیا، ټاپو...

څیز : تیږه، منه، بکس، کټ....

احساس : ډار، خندا، غوسه، ویاړ ....

د نوم ډولونه :

ټولنوم: (common noun)

د نومونو ډلې یا ټولۍ (کاټیګورۍ)تشریح کوي .

ځانګړنوم :(proper noun)

د نومونو په ټولیو (کاټیګوریو) کې ځانګړي څه یا ځانګړې بېلګه نوموي .

د رڼاوي لپاره لاندېنۍ بېلګې وګورئ :

ټولنوم .... ځانګړنوم

انسان .... سړی، ښځه، هلک، جینۍ

مېوه .... منه، هندوانه

ژوی .... اوښ، غوا، سپی

څپرکي .... اوړی، ژمی، پسرلی

میاشت .... غبرګولی، لیندۍ، وری

ذات نوم :(concrete noun)

د هغه څه نوم دی، چې سړی یې یا لیدلی، لمسولی، اورېدلی او یا بویولی شي .لکه انسان، ژوی، ځای، څوکۍ او نور هغه څه چې جسمي بڼه لري .

(c) ketabton.com: The Digital Library

مانا نوم:(abstract noun)

د هغه څه نوم، چې سړی يې نـــه ليدلی، لمسولی، اورېدلی او نه بويولی شي .په لنډه ناجسمي شيان .لکه وخت، سوله، مينه، وياړ او داسې نور .

يادونه :اشتقاق شوي يا تړښتي نومونه هم شته .هغه بيا د وروستاړو او مختاړو په برخه کې وګورئ .

کړاو(تمرين):

لاندېني نومونه د نوم ډولونو په کومه کاتېګورۍکې راځي :لومړی يو تاسو لپاره حل شوی دی :

١ **منی** :هم ځانګړنوم دی او هم مانا نوم دی

٢ **کتاب:**

٣ **اندېښنه:**

۴ **پکتيا:**

۵ **ولسوالي:**

۶ **نارنګ ولسوالي**

٧ **رڼا :**

٨ **مالټه:**

٩ **ډار:**

١٠ **احمد:**

(c) ketabton.com: The Digital Library

کړونه (فعلونه) :

د کړ پېژندون:

هغه ويی (لفظ)دی، چې کړنه او پېښنه څرګندوي .کړ ته مهالويی هم ويل کيږي، دا ځکه چې له مهالونو سره اړول کيږي، يانې اوړون پيدا کوي.
بېلګې :کول، راوړل، وهل، لمبېدل، رسېدل، خوړل، څښل او داسې نور.
په ټوليز ډول کړ په دوو بڼو وېشل کيږي، چې يو يې لازمي کړ(فعل) دی او بل متعدي کړ(فعل) دی.

متعدي کړ:(transitive verb)

هغه کړ دی، چې تل په غونډله يا جمله کې له يو مفعولسره (object) راوړل کيږي .هغه مفعول يو نوم، نومځری) ضمير (يا کوم عبارت کېدای شي .
کړونه لکه خوړل، نيول، وهل، څښل، اغوستل (...) معتدي فعلونه دي .

بېلګې:

۱ زه اوبه څښم . (دلته کړ څښم دی او مفعول يې اوبه دي .)
۲ هغه کبان نيسي .(دلته کړ نيسيدی او مفعول يې کبان دي .)
۳ احمد زه ووهلم .(دلته کړ ووهلم دی او.مفعول يې زه دی.)
۴ زه ډېرې خبرې نه شم کولی .(دلته کړ" نه شم کولی " دی او" ډېرې خبرې " مفعول دی.)

مفعول دوه ډوله دی، چې دواړه له متعدي کړ سره په جمله کې راوړل کيږي .
يو ډول يې سيده مفعول (direct object) دی او بل يې ناسيده مفعول (indirect object)دی.

سيده مفعول هغه دی، چې آر کړ (اصلي فعل)يې په مستقيمه توګه اغېزمنوي .

(c) ketabton.com: The Digital Library

په پورتنيو بېلګو کې مفعولونه سيده دي.
که لومړنۍ بېلګه زه (اوبه څښم) د شننې لپاره بيا راواخلو، نو اوبه سيده مفعول دی او څښل آر يا ټوليز کړ (main verb) دی .

ناسيده مفعول هغه دی، چې په جمله کې له سيده مفعول سره اړيکه لري . ځينې ژبپوهان يې د سيده مفعول ترلاسونی (recipient) بولي، ځکه چې سيده مفعول ناسيده مفعول ته رسېږي .ځينې متعدي کړونه هم له سيده او هم له ناسيده مفعول سره کارول کېږيو لکه ورکول، ښودل، پېرودل، کول او نور هغه کړونه، چې په " ول "پای ته رسېږي .

بېلګې:

۱ : (هغه ماته يوه ډالۍ راکړه) .دلته' ماته 'ناسيده مفعول دی او" يوه ډالۍ " سيده مفعول دی؛ او راکړه، چې د ورکولو تېرمهالي بڼه ده، آر يا ټوليز کړ دی.
۲ : (احمد ملګري ته د خپل ټولګي انځور وښود) .دلته' خپل ملګري ته " ناسيده مفعول دی او ' خپل ټولګي انځور ' سيده مفعول.

لازمي کړ(intransitive) :

هغه کړ دی، چې بې له کوم مفعول کارول کېږي، لکه ژړېدل، خندېدل، ولاړېدل، ويرېدل او نور هغه کړونه، چې په ېدل يا کېدل پای ته رسېږي .

بېلګې:

۱ : زه ژاړم.
۲ : هغه پر هره خبره خاندي.
۳ : ننګيال سخت وډار شو .

لکه څنګه يې مخکې يادونه وشوه، لازمي کړونه په" ېدل "پای مومي او متعدي کړونه په" ول ."په لومړني انځور کې د دواړو بېلګې کتلې.
بېلګې:

(c) ketabton.com: The Digital Library

لازمي .... معتدي :

خوښېدل..... خوښول

خوږېدل ...... خوږول

لړزېدل .... لړزول

خبرېدل .... خبرول

ځينې لازمي کړونه دي، چې له ستاينومونو(صفتونو)څخه يې ريښه اخيستې وي، ډېرى ناکره کارول کېږي:

ناکره .... کره:

سپک کېږي ...... سپکېږي

مين کېږي ....مينېږي

زوړ کېږي ....زړېږي

کلک کېږي ....کلکېږي

په ډېرو داسې ورته کړونو کې" ستاينوم + کېږي " ستاينوم+ېږي" بدلېږي او له ستاينوم سره نښلېږي .

د کړ (فعل) برابرونه په اوس- او تېرمهال کې:

لکه څنګه چې جوته ده، په اوسمهال کې کړ په جمله کې له کړند (فاعل) سره برابرېږي. کړند يو نوم يا يؤ نومځرى (ضمير) کېداى شي. کړند هغه څه يا چاته ويل کېږي چې يوه کړنه ترسره کوي.

بېلګې د رڼاوي لپاره:

✔ ننګيال کتاب لولي. => لولي کړ دى، چې له کړند (ننګيال) سره برابر شوى، کتاب سره نه.

✔ هغه يوه ليکنه کوي. => دلته 'کوي' کړ دى، چې له کړند (هغه) سره برابر شوي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

په اوسمهال کې د کړ اوړون فعلي وروستاړي په دې بڼه دي:

زه ..... **م** => زه لرم

ته ...... **ې** => ته لرې

هغه .... **ي** => هغه لري

موږ ..... **و** => موږ لرو

تاسو .... **ئ** => تاسو لرئ

هغوی ... **ي** => هغوی لري

دغه قاعده ساده راتلونکي مهال پورې هم اړه لري. يانې که په جمله کې مفعول شته وي، نو کړ ورسره برابرېږي او فعلي وروستاړي هم يو شان پاتې کېږي. که همدا لومړنۍ بېلگې راواخلو، نو داسې راځي:

✓ ننگيال به کتاب ولولي.

✓ هغه به يوه ليکنه وکړي.

په تېرمهال (د تېرمهال په ټولو ډولونو کې) کې بيا داسې نه ده. هلته کړ له مفعول سره برابرېږي او هغه هم په نوږي (جنس) او شمېر (عدد) کې. لومړی پر ساده تېرمهال رڼا اچوو او وروسته د تېرمهال پر نورو ډولونو.

که پورتنۍ بېلگې راواخلو او په ساده تېرمهال کې وکاروو، نو داسې راځي:

✓ ننگيال کتاب ولوستو. => دلته 'ولوستو' کړ دی چې له مفعول 'کتاب' سره برابر شوی دی او کتاب نرينه/يوگړی (مذکر /مفرد) دی. که چېرې کتابونه په جمله کې راغلي وای، نو د 'ولوستو' پر ځای ولوستل راځي - يانې د کړ په ريښه پسې ل ترل کېږي.

✓ هغه ليکنه وکړه. => دلته 'وکړه' کړ دی چې له مفعول 'ليکنه' سره برابر شوی دی او ډوډۍ ښځينه/يوگړی (مونث /مفرد) دی.

که چېرې پۀ جمله کې ليکنې (د ليکنه جمع) راغلې وای، نو بيا د 'وکړه' پر ځای وکړې راځي - يانې د کړ په ريښه پسې اوږده ې ترل کېږي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د پورتنیو بېلګو پر بنسټ دا څرګندېږي، چې په تېرمهال کې کړ پورې یو ځانګړی فعلي وروستاړی تړل کېږي، کله چې له مفعول سره په نوږي او شمېر کې برابر شي.

★ که مفعول نرینه یوګړی وي، نو کړ رینبه پسې و (واو) تړل کېږي لکه ما کتاب ولوستو.

★ که مفعول نرینه ډېرګړی وي، نو کړ رینبه پسې ل (لام) تړل کېږي لکه ما کتابونه ولوستل.

★ که مفعول ښځینه یوګړی وي، نو کړ رینبه پسې ه (زور) تړل کېږي لکه ما لیکنه وکړه.

★ که مفعول ښځینه ډېرګړی وي، نو کړ رینبه پسې ې (اوږده یې) تړل کېږي لکه ما لیکنې وکړې.

خو په اوسني لیکدود کې "یوازې" کړ پسې و (واو) نــه تړل کېږي، که مفعول نرینه/یوګړی وي. کله ورپسې ه (زورکی) تړل لکه وواهه (ووهلو) او وتاړه (وتړلو) ... . او کله ورپسې هېڅ هم نه تړل کېږي لکه وښود (وښودو)، وکړ (وکړو) او داسې. خــو که چېرې داسې پاتې شي، نو ژبنۍ ربړې او ستونزې زده کوونکو لپاره پنځوي.

که چېرې همدا ځانګړی فعلي وروستاړی 'و' وکاروو، نو له دې سره به اسانتیا رامنځته شي، یوه نوې او اړینه قاعده به رامنځته شي او په لر او بر کې ژبنۍ نژدوالی ډېر شي.

د دغې سولمنې (منطقي) او اړینې قاعدې له مخې به د کړونو رینبو پسې و وروستاړی تړو، چې کله مفعول په تېرمهال کې نرینه یوګړی وي.

کره بڼه ....اوسنۍ بڼه ...... بېخي ناسم:

وکړو .... وکړ .... اوکړ /اوکړو

وښودو .... وښود ...... اوښود/اوښودو

وکتو .... وکاته .... اوکاته/اوکتلو

ونیوو .... ونیوه ...... اونیوه/ اونیولو

(c) ketabton.com: The Digital Library

وخوړو .... وخوړ ...... اوخوړ /اوخوړلو
ولوستو .... ولوست .... اولوست/اولوستو
ووهلو .... وواهه ..... اواهه /اوهلو
وليکو .... وليکه ...... اوليکخ /اوليکو–لو
او داسې نور
ساده تېرمهال په دې هم اسانه پېژندل کېږي، د فعلي وروستاړو تر څنګه "يـــو" فعلي مختاړی هم لري – يانې 'و'. پورته بېلګې وګورئ؛ ټولې په و پيلېږي.
يادونه: که چېرې په غونډله (جمله) کې مفعول نه وي راغلی، نو بيا کړ له کړند سره برابرېږي او له هماغو فعلي وروستاړو سره اړول کېږي لکه په اوسمهال کې، خو يوازې د درېيم کس يو او ډېرګړی (هغه او هغوی) لپاره بدلېږي.
زه .... **م**: زه لاړم (لکه په اوسمهال کې)
ته .... **ې**: ته لاړې (لکه په اوسمهال کې)
هغه ...... **و**: هغه لاړو
موږ......... **و** :موږ لاړو (لکه په اوسمهال کې)
تاسو.......**ئ**: تاسو لاړئ (لکه په اوسمهال کې)
هغوی ... **ل**: هغوی لاړل
څنګه چې په پيل کې يادونه وشوه، د تېرمهال په نورو ډولونو کې هم کړ له مفعول سره برابرېږي، که چېرې په غونډله کې يو مفعول راشي.

نابشپړ (جرياني) تېرمهال:
دا مهال هله کارول کېږي، کله چې يوه کړنه په تېرمهال کې روانه وي.
که پيلنۍ دوې بېلګې راواخلو:
✓ ننګيال کتاب لوستلو.
✓ هغه يوه ليکنه کوله.

(c) ketabton.com: The Digital Library

✓ ننګيال کتابونه لوستل.

✓ هغه ليکنې کولې.

!! کوم فعلي وروستاړي چې په ساده تېرمهال د مفعول – کړ برابرونې لپاره راځي، هماغه په نابشپړ تېرمهال کې هم راځي. يوازېنی توپير يې دا دی، چې په نابشپړ تېرمهال کړنومی (مصدر) نه بدلېږي – لکه په ساده تېرمهال کې چې کول پر کړ اوښتی. همدارنګه د کړ تر ريښې مخکې 'و' مختاړی نه راځي.

نږدې بشپړ تېرمهال:

دا مهال هله کارول کېږي، چې يوه کړنه ترسره شوې وي او له اوسمهال سره ډېر مهالي واټن ونلري او اغېز يې تر اوسمهال پورې وغځېږي. که پيلنۍ دوې بېلګې راواخلو:

✓ ننګيال کتاب لوستلی دی

✓ هغه يوه ليکنه کړې ده.

✓ ننګيال کتابونه لوستلي دي.

✓ هغه ليکنې کړې دي.

څنګه چې له بېلګو معلومېږي، په نژدې بشپړ تېرمهال کې کړ له دوو برخو جوړ دی، چې يو آر (اصلي) کړ دی او بل مرستيال کړ.

دغو جملو کې لوستل او دی/دي/ده مرستيال کړ دی چې په برابرونه کې بېل فعلي وروستاړي لري.

* نرينه مفعول يوګړی: **کړ+ی دی**

* نرينه مفعول ډېرګړی: **کړ+ي دي**

* ښځينه مفعول يوګړی: **کړ+ې ده**

* ښځينه مفعول ډېرګړی: **کړ+ې دي**

(c) ketabton.com: The Digital Library

لیرې بشپړ تېرمهال:

هله کارول کېږي، چې کله یوه کړنه ډېر شاته په تېرمهال کې بشپړه ترسره شوې وي او له اوسمهال سره هېڅ تړون نه لري.

که بیا پیلنۍ بېلګې راواخلو:

✓ ننګیال کتاب لوستلی و

هغه لیکنه کړې وه

ننګیال کتابونه لوستلي ول

هغه لیکنې کړې وې

دلته فعلي وروستاړي نژدې بشپړ تېر مهال ته ورته دي او یوازې مرستیالکړ بدلیږي.

- نرینه مفعول یو ګړی: **کړ+ی و**
- نرینه مفعول ډېر ګړی: **کړ+ی ول**
- ښځینه مفعول یوګړی: **کړ+ې وه**
- ښځینه مفعول ډېر ګړی: **کړ+ې وې**

مرستیال کړونه:

مرستیال کړ هغه کړ دی، چې په یوه جمله کې تل د یو آر کړ (اصلي فعل)بدرګه کوي او ددوی ښکارندویي کوي .دوی آرو کړونو ته ګرامري او دندیزه (فنکشنل) مانا ورزیاتوي.

دوی په جمله کې یواځې نه شي راتلای .که راشي، نو کومه مانا نه ورکوي .

یوه بېلګه :

ما ډوډۍ خوړلې ده <---- .دغه غونډله کې آر کړ" خوړلې " دی او مرستیال کړ" ده ."

(c) ketabton.com: The Digital Library

د پښتو مرستيال کړونه :

به:

۱: راتلونکي مهال ته اشاره کوي او هوډ او پريکړو لپاره راځي .

بېلګې :

* زه به راشم . (راشم آر کړ دی او به مرستيال کړ)
* زه به ډوډۍ وخورم . (وخورم آر کړ دی)
* زه به خامخا راځم. (راځم آر کړ)

۲: په تېرمهال کې هغو کړنو ته اشاره کوي، چې ناشونتيا ښيي.

بېلګې :

* ما به دا کار کړی وای، خو ستړی وم.
* هغه هغه به درغلی وای، خو تا خوابدی کړی و.

۳ : يو ګمان يا انګېرنې لپاره راځي :

بېلګې:

* دا ځمکه لنده ده .باران به ورېدلی وي.
* اتل به په کارونو کې بوخت وي، ځکه چې اړيکه کمه نيسي .

ول:

مانا يې شتون دی . له آر کړ سره په تېرمهال او راتلونکي مهال کې مرسته کوي – له ساده تېرمهال پرته .د تېرمهال په ځينو بڼو کې" ول "خپل شکل بدلوي .

"ول (be) "يوازېنی مرستيال کړ دی، چې په اوسمهال او ساده تېرمهال کې د آر کړ په توګه هم راځي .لکه زه خوشاله يم (اوس)او زه خوشاله وم (تېر) <== .آر کړ هغه کړ دی، چې په جمله کې يواځې راتلای شي او يوه مانا هم ورکوي .

(c) ketabton.com: The Digital Library

په تېرمهال کې د" ول "اوړون :

وم، وې، و، وه، وو، وئ، ول(وو)

بېلگې:

* هغه نه و راغلی(. راغلی آر کړ دی او و مرستيال کړ)
* هغوی هلته تللي ول . (تللي آر کړ دی او ول مرستيال کړ)

په ارماني، شرطي، توصيي يا هم (فرضي) او گماني تېرمهال کې" ول " خپله بڼه پر" وای "يا پر" وي "بدلوي" .وي "يوازې گماني تېرمهال کې راځي .

بېلگې :

* کاش زه هلته وای. (ارماني)
* که زه راغلی وای، ښه به وای . (شرطي)
* ته بايد راغلی وای . (فرضي)
* هغه به درغلی وي، خو تا به نه وي ليدلی . (گماني)

بايد:

فرض، پياوړی وړانديځ او پياوړې سپارښتنه څرگندوي .

* زه بايد دغه کار وکړم . (فرض)
* ته بايد راغلی وای .
* ته بايد ډېر درس ووايې، گنې بريالی کېدل گرانه ده . (پياوړی وړانديځ)
* ته بايد دغه فلم هرو مرو وگورې .ډېر خوند کوي. (پياوړې سپارښتنه)

شول :

وړتيا او توان څرگندوي:

* زه دا کار کولی شم .
* هغوی راتلای شول، خو زړونو يې نه غوښتل .

(c) ketabton.com: The Digital Library

کېدل: يوازې په بېچاره) مجهول (passive/ جمله کې د مرستيال کړ په توګه کارول کيږي. بېچاره جمله هغه ده، چې فاعل پکې سم څرګند نه وي .
* هره ورځ انسانان وژل کيږي .
* بريالى کېدل ګرانه نه ده، که کوښښ وکړې.

په لاندېنيو غونډلو کې آر کړ او مرستيال کړ په نښه کړئ او دواړو لپاره دوه بېل رنګونه د اسانتيا لپاره وکاروئ .
(يادونه :په يوه غونډله کې تر يو ډېر کړونه راتلاى شي)
يادونه :اتمې جملې ته ځانګړې پاملرنه وکړئ!

١ (زه کور ته ځم.
٢ (ما لږه ډوډۍ وخوړه.
٣ (ما هغه ته وويل، چې دلته راشي .
۴ (زه ستړى يم، ځکه چې ډېر کار مې کړى دى .
۵ (زما ملګري دغه کتاب په يوه اوونۍ کې ولوست.
۶ (زه به دغه کار ترسره کړم .
٧ (احمد کولي شول، چې راشي.
٨ (هغه خوشاله و.
٩ (په ښوونځي کې ماشومان نه وهل کيږي.
١٠ (ته بايد غلى کېنې.

(c) ketabton.com: The Digital Library

ستاینوم:

هغه وییکی (کلیمه)ده، چې د نومونو اکر او څرنګوالی تشریح کوي لکه ښکلی، کوچنی، نری، ستر، لوی، سور، تور، ناسم، سم او داسې نور .ستاینوم د" څنګه دی/ده/دي؟ "پوښتنه ځوابوي .

په پښتو کې ستاینوم د نوم له نوږي(جنس)او شمېر(عدد)سره برابرېږي.
بېلګه :
احمد یو هلک دی => .که دغې جملې ته ستاینوم" ښکلی "ورزیات کړو، نو بیا داسې؟ راځي :**احمد یو ښکلی هلک دی** .دلته هلک نرینه یوګړی دی، نو ښکلی هم په نرمه ی لیکل کیږي .که د یوې جینۍ خبره وکړو، بیا ښکلی پر ښکلې بدلیږي - یانې **موسکا یوه ښکلې جینۍ ده .**
په پښتو کې ځینې کم ستاینومونه، چې په زور ه پای ته رسېدلي وي، په نوږي او شمېر کې نه بدلیږي .لکه تکړه، ښایسته او داسې نور.

د ستاینوم ډولونه:
د موقیعت له مخې په دوه ډوله دي:
۱ : **بر ستاینوم** :تر نوم مخکې راځي:
* یوه ښکلې ښځه راغله . (ښکلې تر نوم مخکې راغلی)
* دا سور ګاډی زما دی .
۲ : **لر ستاینوم** :تر نوم وروسته راځي .
* دغه سړی ربښیتنی دی. (ربښتینی تر سړي وروسته راغلی)
* هغه ګاډی سور دی .

(c) ketabton.com: The Digital Library

د نوږي (جنس) او شمېرنوم (عددله) مخې د ځينو ستاينومونو اوړون

١) د هغو ستاينومونو نرينه بڼه، چې په يو ببواک غږ پای ته رسېږي، په يه او ډېرګړي (مفرد + جمع) کې يو ډول پاتې کېږي يا نه بدلېږي . خــو ښځينه بڼه يې په دواړو حالتونو کې (يو او ډېرګړی) کې بدلېږي.

مخکې له دې چې پر دغې سکالو رڼا واچوو، نو لومړی بايد پر دې پوه شو، چې ببواک غږ څه ته وايي.

★ **ببواک يا کانسوننټ غږونه** هغه غږونه دي، چې د دوی د ادا پر وخت د هوا جريان خنډېږي – ياني د هوا جريان پر وړاندې خنډ او مانې رامنځته کېږي.

ببواک غږونه:

ج/خ/ث/ځ/غ/هـ/ګ/ډ/د/ک/م/ن/ڼ/ت/ټ/ل/ب/پ/ی/س/ش/ښ/و/ببواک و (ؤ)/ر/ړ/ږ/ژ/ز + (ح/ف/ث/ق/ص/ض/ذ/ط/ظ)

د سکالو رڼاوي (وضاحت) لپاره يوه بېلګه، چې څنګه په ببواک غږ پای ته رسېدونکي ستاينومونه نرينه بڼې لپاره نهٔ بدلېږي او ښځينه لپاره بدلېږي:

فرمول:

نرينه يوګړی: **آر (اصلي) حالت**

نرينه ډېرګړی: **آر حالت**

ښځينه يوګړی: **آر حالت + ه**

ښځينه ډېرګړی: **آر حالت + ې**

که " سم" د بېلګې پهٔ توګه راواخلو:

نرينه يوګړی: **سم** (لکه: سم ځواب)

(c) ketabton.com: The Digital Library

نرینه ډېرګړی: **سم** (لکه سم ځوابونه)
ښځینه یوګړی: **سمه** (لکه: سمه خبره)
ښځینه ډېرګړی: **سمې** (لکه: سمې خبرې)

دوې معلومې استثناوې:
۱) شین (نرینه ډېرګړی یې پر شنه بدلېږي).
۲) تریخ (نرینه ډېرګړی یې پر تراخه بدلېږي)

لاندېنی یو څو نورې بېلګې وړاندې کوي:
ستر - ستر - ستره - سترې
خوښ - خوښ - خوښه - خوښې
لوړ - لوړ - لوړه - لوړې
تور - تور - توره - تورې
کلک - کلک - کلکه - کلکې
ویښ - ویښ - ویښه - ویښې

۲) په زورکی (چې یوازېنی خپلواک غږ دی) پای ته رسېدونکي ستیانومونه هم په نرینه یؤ اوډ ېرګړي کې یو شان پاتې کېږي، لکه: ښه، ویده، سپېره، تېره

نرینه یړګړی: ښه/ویده/سپېره..
نرینه ډېرګړی: ښه /ویده/سپېره..
ښځینه یوګړی: ښه /ویده /سپېره (پۀ زور)..

(c) ketabton.com: The Digital Library

ښځينه ډېرګړی: ښې/ويدې/سپېرې ..

که چېرې په هغه ستاينوم کې، چې په بېواک غږ پای ته رسېدلي وي، تر بېواک غږ مخکې اوږد يا لنډ واو راغلی وي، نو په هغوی کې د يوې ډلې نرينه ډېرګړی (مذکر جمع) بدلېږي او بله ډله يې بيا پورتنۍ (لومړنۍ قاعدې) پورې اړه لري.

د هغې ډلې، چې نرينه ډېرګړی يې بدلېږي، "و" پکې پر "ا" اوړي او په پای کې يې زورکی ه راځي. که د " خوږ (شربت) " بېلګه راواخلو:

ږ يو بېواک غږ دی او تر ږ مخکې اوږد و راغلی. دلته که د خوږ نرينه جمع ليکل وغواړو، نو خواږه راځي. دلته و پر الف اوښتی او په پای کې يې زورکی ۀ راغلی.

دا و يې په ښځينه يو او ډېرګړي کې هم ورکېږي.

نور داسې ستاينومونه دا لاندېني دي.

نرينه م. - نرينه ج. - ښځينه م. - ښځينه ج.

زوړ - زاړه - زړه - زړې

ووړ - واړه - وړه - وړې

لوند - لانده - لنده - لندې

کوږ - کاږه - کږه - کږې

موړ - کاوه - مړه - مړې

سوړ - ساړه - سړه - سړې

روڼ - راڼه - رڼه - رڼې

ړوند - ړانده - ړنده - ړندې

(c) ketabton.com: The Digital Library

کوڼ – کاڼه – کڼه – کڼې

پوخ – پاخه – پخه – پخې

خور – خؤاره – خؤره – خؤرې

پروت – پراته – پرتې – پرتې

درون – درانه – درنه – درنې

دروند – درانده – درنده – درندې

دوه ورته ستيانومونه، چې داسې اړول کيږي سور (رنګ) او تود (ګرم) دي.

نرينه يو – نرينه ډېر – ښځينه يو – ښځينه ډېر

سور – سره – سره – سرې

تود – تاوده – توده – تودې ؛

دويمه ډله چې لومړنۍ قاعدې پورې اړه لري – يانې نرينه يؤ او ډېرګړی يې شان پاتې کيږي:

نرينه يو – نرينه ډېر – ښځينه يو – ښځينه ډېر

تور – تور – توره – تورې

لوی – لوی – لويه – لويې

ډوب – ډوب – ډوبه – ډوبې

جوړ – جوړ – جوړه – جوړې

روغ – روغ – روغه – روغې

سمسور – سمسور – سموره – سمسورې

رغېدلي ستاينومونه:

۱: له کړونو رغېدلي :

(c) ketabton.com: The Digital Library

- دردوونکی (له دردول)
- خواشینوونکی (له خواشینول ...)

۲: له نومونو رغېدلي :
- ستونزمن (سوتونزه + من وروستاړی)
- مانیز (مانا + یز وروستاړی)
- بېخونده (بې مختاړی + خوند)

او داسې نور ....

یادونه :له نومونو رغېدلي ستاینومونه نور د مختاړو او وروستاړو په برخه کې وګورئ !

د درجې له مخې :
- ټولیز(عادي) ستاینوم <== یوازې ستاینوم

لکه :دا ښه هلک دی .
- پرتلیز ستاینوم <== تر .... لا/ډېر + ستاینوم

لکه :دی تر تا لا ښه دی.
- تفصیلي ستاینوم <== خورا/ تر ټولو +ستاینوم

لکه :دا تر ټولو/ خورا ښه فلم دی.

په لاندېنیو غونډلو کې ستاینوم په نښه کړئ :
(یادونه :په یوه غونډله کې تر یو ډېر ستاینومونه راتلای شي):

۱ : دا ډېر ګلالی ماشوم دی.
۲: سپین غر د وطن یو هسک غر دی .
۳ : دا یوه ښکلې جینۍ ده .
۴ : دغه یو ستونزمن کار دی.

(c) ketabton.com: The Digital Library

۵ : دومره په زړه پورې او زړه راښکونکې سندره ما تر اوسه نه وه اورېدلې .
۶: هغه تل بېسوله خبرې کوي.
۷: خالد یو غوسناک هلک دی.
۸: الله ج تر هر څه ځواکمن دی .
۹ : دده زوی زښت نیازبین دی.
۱۰ :احمد شابابا یو زړور پاچا و.
۱۱: پرون ترغاک (طوفان)یوه نرۍ ونه ماته کړه.
۱۲: موږ په یو سولییز او پرمختللي هېواد کې ژوند کول غواړو .
۱۳: مړ هم پښتون دی او پړ هم.
۱۴: ژوندی دې وي افغانستان.

(c) ketabton.com: The Digital Library

نومځری:

نومځری هغه کلیمه ده، چې د نومونو استازیتوب کوي، که هغه د انسانانو، ژویو یا شیانو وي .دغه کلیمه په غونډله کې د نوم د تکرار مخه نیسي.

۱ : پیاوړي ځاني نومځري:

په جمله کې کړند(فاعل)څرګندوي :

لومړی تن یوګړی :**زه/ما**

دویم تن یوګړی :**ته/تا**

درېیم تن یوګړی نرینه :**هغه/دی**

درېیم تن یوګړی نرینه :**هغـه/دا**

لومړی تن ډېرګړی :**موږ**

دویم تن ډېرګړی :**تاسو**

درېیم تن ډېرګړی :**هغوی/دوی**

۲ : کمزوري ځاني نومځري :

یو ګړی .... **ډېرګړی** :

مې .... مو

دې .... مو

یې .... یې

دا مې کور دی . (دا زما کور دی)

دا مو کورونه دي. (دا زموږ کورونه دي)

دا دې کور دی؟ (دا ستا کور دی؟)

دا مو کورونه دي؟ (دا ستاسو کورونه دي؟)

دا یې کور دی . (دا د هغه کور دی)

(c) ketabton.com: The Digital Library

دا يې کورونه دي. (دا د هغوی کورونه دي)

۳ : د تول څښتنوالي نومځري:

زما، ستا، د هغه/دده، دهغې/ددې، زموږ، ستاسې، دهغوی/د دوی

۴: مفعولي نومځري:

✓سيده مفعولي نومځری (direct object):

ځاني نومځري هم د سيده مفعول په توګه کارول کيږي .سيده مفعول هغه دی، چې آر کړ) اصلي فعل (يې په مستقيمه توګه اغېزمنوي .

بېلګې:

*خوشال زه ووهلم <= .خوشال دلته فاعل دی /زه يو سيده مفعول دی، چې آر کړ" ووهلم "يې په مستقيمه توګه اغېزمنوي .

*هغه موږ وروسته خبر کړو <= هغه او موږ دواړه ځاني نومځري کېدای شي، نو دې ته به ګورو، چې کړنه يانې" خبرول "دلته څوک ترسره کوي .دلته هغه فاعل دی، نو ځاني نومځری دی او موږ سيده مفعول، دا چې آر کړ "خبر کړو " يې اغېزمنوي .

✓ناسيده مفعولي نومځری (indirect object):

ماته، تاته، هغه/ ده ته، هغې/دې ته، موږ ته، تاسې ته، هغوی/دوی ته

چې له ځاني نومځري سره " ته "سربل وي، نو ناسيده مفعولي نومځری ترې جوړوي.

ناسيده مفعول هغه دی، چې په جمله کې له سيده مفعول سره اړيکه لري . ځينې ژبپوهان يې د سيده مفعول ترلاسونی (recipient) بولي، ځکه چې سيده مفعول ناسيده مفعول ته رسيږي .

*هغه ماته يو کتاب راکړ <= هغه يو ځاني نومځری (فاعل)دی او" ماته " ناسيده مفعول .په دغه جمله کې يو کتاب سيده مفعول دی.

(c) ketabton.com: The Digital Library

یادونه :د کړ په برخه کې د سیده او ناسیده مفعول شننه وګورئ !

۵: پوښتنومځري:
څوک، چا، کوم
درې واړه هم ځاني نومځري او هم سیده مفعولي نومځري کېدای شي .
همدارنګه ناسیده مفعولي هم کېدای شي، که" ته "سربل ورزیات شي.
بېلګې:
څوک راغی؟ <= دلته څوک فاعل دی
څوک يې وواژه؟ <= دلته څوک سیده مفعول
چا دغه کار وکړ؟ <= چا دلته فاعل دی
هغه چاته وویل؟ <= چاته دلته ناسیده مفعول دی

۶: دنغوتې نومځری (اشارې ضمیر:)
څیزونو، انسانانو یا ژویو ته نغوته کوي :
دغه (دغې، دغو)، همدا (همدې), دې، همدوی,دوی، همده---

۷: د اړیکنومځری :
چې [پاملرنه !! !په غونډلو کې کوم چې یا چا چې ناسم دي - یوازې چې سم راځي]
بېلګې :هغه سړی، چې هلته ولاړ دی، زما ورور دی <= .چې اړیکنومځری دی
ناسم به داسې وای :هغه سړی، کوم چې هلته ولاړ دی، زما ورور دی .

(c) ketabton.com: The Digital Library

کړول:

هغه وییکی ده، چې په یوه غونډله کې د ځای، مهال او د یوې کړنې یا پېښې څرنګوالي په اړوند زیات معلومات ورکوي .کړول د څه ډول، کله، چېرې/چېرته پوښتنو ځواب ورکوي .
کړولونه) قیدونه (په څو ډولونو وېشل کیږي :

مهالي کړولونه :نن، پرون، سباته، اوس، وروسته، بیا، همېشه، پخوا، مخکې، کله ناکله، تل، ناوخته

ځايي کړولونه :هلته، دلته، بر، لر، دېخوا، اخوا، پورته، ښکته، دباندې، بهر، دننه، مخ ته، شاته، ښیٔ خوا، کیڼه خوا، تر څنګ، په خوا کې، تر منځ، په مینځ کې، ..

د څرنګوالي کړولونه :ناڅاپه، سخت، ورو ورو، په چټکۍ سره، په اسانۍ سره، په بیړه، په پام سره، په درناوي، په توکه، په مرسته، او نور ستیانومنه) صفتونه (چې له* په * سره راځي .
د اندازې یا کچې کړولونه :ډېر، لږ، زښت، خواره، پرېمانه،بېخي
د نفې کړولونه :هېڅکله هېچېرې
د لامل (دلیل)کړولونه :له کبله، له لامله، یانې
د شونتیا کړولونه :ښایي، کېدای شي، ګوندې

(c) ketabton.com: The Digital Library

سربل او وستربل :

سربل او وستربل په ګډه سره په یوه غونډله کې د یو نوم او نومځري بدرګه کوي او له هغوی سره د یوې ځانګړې ژبدودیزې اړیکې په موخه کارول کېږي .په ټولیز ډول یو ځای، لوری، واټن، مهال، پرتله او تول (ملکیت) څرګندولی شي .

په پښتو کې **سربل** تر یو نوم یا نومځري مخته راځي .سربلونو کې د، ته، پر، په، له او تر راځي.

وستربل تر یو نوم یا نومځري وروسته راځي او په خپلواکه توګه بې له سربل نه شي کارول کېدای .په وستربلونو کې راځي :کې، سره، لپاره، باندې، لاندې، مخکې او داسې نور راځي .

لاندېني سربل + وستربل یوون ځای څرګندوي:

سربل ... وستربل : بېلګه

په ...... کې :زه په کور کې یم.

پر ...... سر :د بام پر سر ولاړ ده.

پر ..... باندې :کتاب پر مېز باندې کېږده.

تر ..... لاندې :بکس تر مېز لاندې پروت دی.

د .... له سره :د غر له سره ټول ښار لیدل کیږي

د ...... تر شا :فابریکه د ودانۍ تر شا دهو

د ....تر منځ :هلک د دوو ښځو ترمنځ ولاړ دی

لاندېني سربل + وستربل یوون لوری څرګندوي:

سربل ....وستربل : بېلګه

له ...... څخه/ځنې :هغه له کابل څخه راغی

تر ...... پورې :تر ښار پورې مې ورسوه.

(c) ketabton.com: The Digital Library

لاندېني سربل + وستربل يوون مهال څرګندوي:

سربل ... وستربل : بېلګه

تر/ له .... وروسته :تر غرمې وروسته راشه.

تر/له.... مخكې :تر ۹ بجو مخكې راشه .

تر ....پورې :تر راتلونكې اوونۍ پورې هلته دی

لاندېني سربل + وستربل يوون اړيكه څرګندوي:

سربل ..... وستربل : بېلګه

له .... سره :له هغه سره كور ته ځم.

لاندېني سربل + وستربل يوون پار څرګندوي:

سربل ..... وستربل : بېلګه

د .... لپاره :د هغه لپاره هر څه كوم.

خپلواک سربلونه - يواځې كارېدونكې:

د : ښښتنوالی څرګندوي :زما د ګاډي رنګ سور دی.

ته : لوری څرګندوي :زه ښار ته ځم.

پر : د كارونې ډېر ځايونه لري .د مهمو توپيرونو په برخه كې تشريح وګورئ.

تر : پرتله څرګندوي :تر تا هغه ښه دی.

له : لوری يا اړخ :له تاسو مننه كوم.

په لاندېنيو غونډلو كې سربل او وستربل په په نښه كړئ او وروسره وليكئ، چې دلته يو لوری، ځای، مهال، لامل، پرتله يا ... څرګندوي :
(يادونه :په يوه غونډله كې تر يو ډېر كړونه راتلای شي)

(c) ketabton.com: The Digital Library

۱ (زه تر تا مشر یم.
۲ (هغه په کابل کې اوسیږي.
۳ (پیشو تر مېز لاندې پټه ده.
۴ (زما شخولی د الماریٔ پر سر اېښی دی.
۵ (زه له هغه سره ښار ته ځم.
۶ (هغه د خپل ملګري لپاره سربښندنه وکړه.
۷ (هغه له کلي څخه ښار ته راغی.
۸ (له دوو کالو راهیسې پښتو زده کوم.
۹ (زه به تاته تر ماسپښین مخکې درشم.
۱۰ (د هغه ورور نعیم نومیږي.
۱۱ (د دې غره له سره ټول ښار لیدلی شې.

(c) ketabton.com: The Digital Library

اړيکوييکي :

هغه وييکی ده، چې جملې يا د جملو برخې سره نښلوي او مفکورې پياوړې کوي .

تړ اړيکوييکی:

هغه اړيکوييکی دی، چې يوه بېواکه غونډله (جمله) له يوې خپلواکې غونډلې نښلوي .**خپلواکه غونډله** هغه ده، چې يواځې يا ګوښې راتلای شي او کومو اضافي معلوماتو ته اړتيا نه لري، چې له ژبدوديز پلوه يې بشپړه کړي.غونګله زه ښار ته ځم <== .دا يوه خپلواکه غونډله ده، چې يو فاعل، کړ او مفعول لري .**بېواکه غونډله** هغه ده، چې خپلواکه غونډله پسې د زياتو معلوماتو په موخه او ډېرى د دمکۍ) کاما = ، (په مرسته نښلول کيږي او يواځې نه شي راتلای . هغه زيات معلومات کېدای شي :مهالي، ځايي، النبي او اړيکي يا شرطي .

بېلګه:

هغه سړی، چې هلته ولاړ دی، زما ورور دی.

==>هغه سړی زما ورور دی دلته خپلواکه غونډله ده او" چې هلته ولاړ دی " زيات اړيکي معلومات دي، چې د" چې "اړيکوييکي په مرسته د بېواکې غونډلې په توګه خپلواکې غونډله پسې تړل شوي .همدارنګه تر" چې "مخکې دمکۍ) ، (راغلې .

لاندېني د پښتو تړ اړيکوييکي دي :

-سره له دې چې

-څنګه چې

-آن دا چې

-چې (اړيکه)

-کله چې(مهال)

-بيا(شرط)

(c) ketabton.com: The Digital Library

-ځکه چې (لامل)
-دا چې (لامل)
-نو (لامل)
-نو ځکه (لامل)
-تر څو(مهال/ شرط)
-که(شرط)
-که چېرې (پیاوړی شرط)
-چېرته چې (ځای)
-یو ځل چې (شرط)
-مخکې له دې چې(مهال)
-بې له دې چې

رابطه اړیکوییکی :
هغه اړیکوییکی دی، چې وییونه، څو عبارتونه او یا څو خپلواکې غونډلې سره تړي .
لاندېني اړیکوییکي په پښتو کې د رابطې اړیکوییکي دي :
-**خو**
-**او** (ماته د پښتو او انګرېزي کتابونه خوند راکوي) .دلته دوه وییونه سره تړي
- **بلکې**
- **یا** :(زه به درشم او یا ته راشه، که شونې وي) .دوه عبارتونه سره تړي .
تر خو او بلکې مخکې یوه دمکۍ(کامه)راځي، لکه :زه راغلم، خو هغه هلته نه و .

(c) ketabton.com: The Digital Library

همکار یا بشپړاند اړیکوییکی :

هغه وییکی دی، چې له دوو وییکو جوړ وي او په ګډه همکارۍ سره د یوې جملې برخې له یوې بلې سره په اړیکه کې راولي .په بله وینا دوی تل یوه جوړه وي .

لاندېني اړیکوییکي په پښتو کې همکار اړیکوییکي دي :

- **یا ... یا** :یا ته راشه یا به زه درشم .
- **نه .... نه** :نه مې دا خوښېږي، نه مې هغه.
- **نه یوازې ... بلکې هم** :نه یوازې ته ګرم یې، بلکې زه هم.
- **هم .... هم** :هم ته ګرم، هم زه.

(c) ketabton.com: The Digital Library

دریم څپرکی

نرمه یا(ay)

۱: دځینو یوګړیزو (مفرد مذکر)نومونو لپاره لکه :

سړی، پسرلی، منګی، زمری، اوړی، لرګی

۲: د هغه ستاینومونو لپاره چې د یوګړیز (مفرد مذکر)نومونو لپاره کارول کیږي لکه :

بریالی (احمد بریالی دی)

ننګیالی (خوشال بابا ننګیالی و)

ښکلی (یو ښکلی منګی)

نری (دا سړی نری دی)

۳: دهغه یوګړیزواغل نرینه(مفرد مذکر)نومونو لپاره چې له کړونو (فعلونو) څخه منځ ته راشي لکه:

زده کوونکی (له زده کولو څخه)

کارکوونکی (له کار کولو څخه)

څېړونکی (له څېړلو څخه)

خرڅوونکی (له خرڅولو څخه)

(c) ketabton.com: The Digital Library

۴: همدارنگه د کړونو په پای کې، چې کړند یا مفعول پورې اړه لري او هغه نرینه یوگړی (مفرد مذکر) وي لکه :

***ما کار کړی دی.** (کړی "تولیز فعل دی او" دی "مرستیال فعل، چې "کار "پورې اړه لري او" کار "نرینه یوگړی دی او مفعول په توگه کارول شوی)
***زه راغلی یم** (" راغلی " عمومي کړ دی، چې" زه "پورې اړه لري او دغه زه دلته د فاعل په توگه کارول شوی.)
یادونه :که دغه دویمه جمله یوې جینۍ ویلې وای، نو بیا به مو د" راغلی "پر ځای" راغلې "لیکله، ځکه چې جینۍ ښځینه وگړی دی .خو ددې اړوند معلومات به تاسو د اوږده ې په برخه کې ترلاسه کړئ .

۵: ځاني نومځري(شخصي ضمیرونه) دی (هغه) او دوی(هغوی) هم په نرمه یا لیکل کیږي.لکه:
دا احمد دی .دی په هغه کلي کې اوسیږي.
دوی ټول زما ښهٔ ملگري دي .

۶ : د ځینو عمومي او ډېرو کارېدونکو وییونو (لفظونو) په پای کې راځي، لکه:
ځای، پای، پوهاوی، درناوی، سپیناوی، غبرگاوی(فیډبیک)، مخنیوی، لاسنیوی، رڼاوی، زوی، خوی، لوی، بوی، راتلونکی، بچی(نرینه)، وگړی، مړی (جسد), ژوی(حیوان)، ښاروی، اوړی(موسم)، ژمی(موسم)، منی (موسم)، څلی، ښاغلی، خلی (اور بلولو وړوکی لرگی)
پاملرنه :په لنډو ټکو، نرمه (ی)د هر هغه وییې لپاره راځي، چې نرینه وي او یو گړی(مفرد مذکر)وي .

(c) ketabton.com: The Digital Library

بېلګې :

- هغه سړی یا وګړی، چې له نورو سره مرسته کوي، هغه به تل بریالی وي.
- د هغه خواپورې شپرکی اوړی دی او د ډېر ساړه له کبله ژمی خوند نه ورکوي.
- زمری داسې یو غښتلی او وېروونکی ژوی دی، چې د ځنګل پاچا یادېږي.
- احمد خپلې مور غره ته لرګیو پسې لېږلی و او ده له ځان سره یو ستر لرګی راوړی دی.
- خوشال بابا داسې یو پاوړی او توریالی جنګیالی و، چې د پښتو په شعرونو ډېر یادېږي.
- هغه د مېوو پلورونکی یو رښتینی سړی دی، نو ځکه هر پېرودونکی (مشتري) د ده له هټۍ سودا اخلي.
- اتل د نهم ټولګي یو تکړه زده کوونکی دی.
- ما هغه ته یو لیک لېږلی دی، خو ده لا ځواب نه دی راکړی.
- ما دغه کتاب دوې میاشتې مخکې پېرودلی و او اوس مې بشپړ لوستلی دی .
- احمد، اتل او پاڅون زما کشران وروڼه دي .دوی ټول پر ما ګران دي .
- دا یو ښکلی ځای دی .هر ډول زرغون نیالګی پکې پیدا کېږي.
- په پای کې هر څه ښه کېږي .که ښه نه شول، نو لا پای نه دی .
- درناوی د هغو لپاره نه دیچې وړ یې نه وي، بلکې د هغو لپاره، چې لیاقت یې لري.
- زموږ ښوونکی ډېر پتمن سړی دی .هر څوک یې درناوی کوي .
- حکومت باید جدي ګامونه پورته کړي او د بډې (رشوت) مخنیوی وکړي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

ې - اوږده یا (e):

۱: دغه ې د ځینو ښځینه نومونوډېر ګړی(مونث جمع) لپاره چې په ه پای ته رسېدلي ویراځي لکه :

یو ګړی(مفرد).....ډېر ګړی(جمع)

ښځه .... ښځې

منه .... منې

غوښه ....غوښې

بېلګه .... بېلګې

۲ : د ښځینه نومونو دویم اکر(حالت) لپاره چې له * د * او...* ته *سربلونو سره وکارول شي لکه:

- د بـېـلګې په توګه
- د دغې ونــې شاخونه
- د منې اوبه ګټورې دي.
- هـغې ښځـې تـه مې څه وویل .
- دې ونـې ته اوبه ورکړه.

۳ : د هغه ستاینومونولپاره چې د ښځینه نومونو د ډېر ګړي لپاره کارول کیږي لکه :

❖ ښکلې ښځې، خوږې منې، ژېړې کیلې، سرې غوښې، ښې بېلګې، خوندورې شېبې...

❖ د هغو نرینه ستاینومونو لپاره، چېښځینه بڼه یې له کړونو (فعلونو) څخه منځ ته راغلې وي، یواځې په ې راځي:

نرینه – ښځینه

منلی – منلې

کړېدلی – کړېدلې

(c) ketabton.com: The Digital Library

ځوربدلی - ځوربدلې
پېښبېدونکی - پېښبېدونکې
زړه وړونکی - زړه وړونکې
سوځېدونکی - سوځېدونکې

۴ : د هغه ښځینه نومونو لپاره چې د کړنې کړونو (فعلونو) نه مینځ ته راشي لکه:

یوه زده کونوکې
یوه څېړونکې
یوه شنونکې
یوه خرڅوونکې
یوه ګاډی چلوونکې

۵ : همدارنګه د هغو کړونو په پای کې، چې کړند (فاعل) یا مفعول پورې اړه لري او هغه ښځینه یوګړی (مفرد او مونث) وي ,لکه :

- ما دغه خبره نه ده کړې ځکه(دلته" کړې "یو فعل دی، چې په اوږده ې لیکل شوی، دا چې خبره ښځینه مفرد دی)
- ګلالۍ نن ښوونځي ته نه ده راغلې دلته" راغلې "یو فعل دی، چې په اوږده ې لیکل شوی داځکه چې ګلالۍ ښځینه مفرد دی)

۶: "دې " نومځري(ضمیر /pronoun) لپاره :

- دې یو اړیکنومځری (relative pronoun) دی، چې یوې کړنې ته اشاره کوي، چې د دویم کس یوګړی (ته /you) لخوا ترسره شوې وي یا پخپله د " ته " استازیتوب کوي.
- همدارنګه " دې " ښځینه ځاني نومځری دی، چې په تېرمهال کې کارول کیږي .

(c) ketabton.com: The Digital Library

- سربېره پر دې " دې" د نغوتې (اشارې) نومځري په توګه کارول کېږي .

بېلګې :

* دا **دې** ولې وکړ؟ (يانې تا دا کار ولې وکړ)

* د **دې** سيمې خلک ښه نه دي .(دلته د اشارې نومځری)

* **دې** ماته وويل، چې راشه (دې يانې کوم ښځينه وګړي)

يادونه :همدارنګه اوږده ي په نورو دوو اړيکنومځرو" مې " او" يې "کې راځي.

۷: په ځينو نومونو کې د غږ له مخې :

کې

چې

ولې(why)

داسې/ همداسې/همغسې

چېرې/ چېرته

هسې

پکې

هېواد

هېرول

انټرنېټ

ځېږل

پرېښودل

باندې

لاندې

ډېر

پېژندل

لېږل

پرېښودل

(c) ketabton.com: The Digital Library

کېناستل

شمېره

پرې

یوازې (only/فقط)

یواځې (alone/تنها)

بېل

بېلابېل

بېلول

بېلتون

مخکې

وړاندې

در/ور/راپسې

کېږي/ لګېږي/ کېدل او نور هغه وییونه چې په ېږي پای ته رسېږي، لومړۍ (یا) یې اوږده(ې) وي.

کېدای شي

مېله

پېښنه

اغلې (ښځه)

تېز

مېز (table)

هېڅ/ هېڅکله/ هېڅوک

بلکې

ګنې

لیرې (far/ ورایه)

په ځینو شمېرو کې لکه درې، دېرش، څلوېښت، شپېته

(c) ketabton.com: The Digital Library

بېلگې :

۱ : تاسو ته له خوښې ډکې شپې غواړم.
۲ : د نيکريزو په شپه ډېرې ښځې زموږ مېلمنې وې .
۳ : هغه ماته په دې اړه يو څو بېلگې راکړې، نو بيا پرې ښه پوه شوم.
۴ : د دغې سيمې خلک د اوبو له کمي سره مخامخ دي .
۵ :ماته د هغې کور معلوم دی .
۶ : دغې خبرې ته بايد د ټولو پام راوگرځول شي.
۷ : په بازار کې سمسورې مېوې راغلې وې، لکه خوږې سرې مڼې، پخې ژېړې کيلې او سورچکې مندتې.
۸ : ښايسته خلک هغه وي، چې تل ښکلې او اغېزمنې خبرې کوي .
۹ : زموږ کمپنۍ د تېر کال په پرتله ډېرې پايښتې گټې وکړې.
۱۰: ملاله يوه خواريکښه زده کوونکې ده .ددې مور يوه ښوونکې ده او د کابل په خوشال خان لېسه کې لوست ورکوي.
۱۱: اغلې ملکه د سياسي چارو شنونکې ده.
۱۲: زه په کابل کې اوسېدل غواړم، دا چې کابل زما د خوښې ځای دی .
۱۳ :هغه له ډاره ډېرې خبرې ونه کړې.
۱۴: له هلکانو سره سمېدېرې نجونې راغلې وې .

(c) ketabton.com: The Digital Library

ي - ځرګنده يا (i)

۱: د کړونو (فعلونو) په اوړون کې، چې په اوسمهال کې وي اوکړند (فاعل) يې دريم کس يو/ډېر ګړی (هغه او هغوی) وي، لکه:

- هغه کار کوي/هغوی کار کوي
- احمد دلته نه راځي
- د هغه پلار چای څښي

۲ : د ځينو نرينه نومونو ډېرګړی (جمع) په پای کې راځي، چې يوګړی (واحد) يې په نرمه ی پای ته رسېدلی وي:

يو ګړی .... ډېرګړی

ملګری .... ملګري

سړی .... سړي

منګی .... منګي

زېری .... زېري

مزی .... مزي

۳: د نرينه ستاينومنو (صفتونو) ډېرګړي په پای کې :

- زموږ ملګري تل بريالي راځي (بريالی دلته ستاينوم دی او دا چې ملګري ډېر او نرينه دي، نو بريالي ليکلی کېږي)
- زموږ هېوادوال مېړني خلک دي (مېړنی دلته ستاينوم دی او دا چې هېوادوال ډېر او نرينه دي، نو مېړني ليکلی کېږي)

۴ : د نرينه يوګړيز نومونو اوښتي اکر (حالت) کې راځي، چې د او ته سربلونه ورسره وي يا په تېرمهال کې راځي، لکه :

اصلي اکر .... :اوښتی اکر

ننګيالی .... ننګيالي ته / د ننګيالي

سړی .... د سړي/ سړي ته

(c) ketabton.com: The Digital Library

اوسمهال .... تېرمهال

توريالى هغه وژني .... توريالي هغه وواژه

زمرى غرځنۍ خوري ... زمري غرځنۍ وخوړه

۵ : له ستيانومونو څخه منځته راوړل شويو نومونو په پاى کې:

ستاينوم .... نوم

خوشال .... خوشالي

خوښ .... خوښي

ناروغ .... ناروغي

۶ : په ځينو وييونو کې د غبږ له مخې:

بريد/ بريدگر

ليکل/ليکنه

نيول

ليدل/ليد/ليدنه

د هغه کړونو(فعلونو) په" آخر "کې، چې* ېږي *پاى ته رسېدلي وي، لکه کيږي، لګيږي، سوځيږي....

ځيگ

پيشو

سوېلي او شمالي (د ستاينومونو په توگه)

اړين

وينښ

مينځل

هغه نومونه چې په* يزه *يا* يز * پاى ته رسيږي لکه لسيزه، سليزه، مانيز، شپږيزه، څلوريزه، سوليز، سيميز

مينه (د عشق په معنا)

هيله

(c) ketabton.com: The Digital Library

ويلېدل
ټينګ
شين
خيرن
ټپي
ډولي(ښايسته)
پير
ځير
توپير

بېلګې:

۱(ډېر ملګري هر څوک لرلای شي، خو يو پکې تر ټولو نژدې وي.
۲(ما تاته دوه زېري راوړي دي .يو بد دی او بل ښه.
۳ (ده ته خدای دوه ښکلي ماشومان ورکړي دي.
۴ (بريالي خلک تل له نورو سره مرسته کوي.
۵ (د هغه بچي ډېر ناوزلي دي .په مينه يې لوی کړي دي.
۶ (توريالي ننګيالي ته وويل، چې دلته راشي.
۷ (هغه ژوند بې مانا دی، چې خوښي او خوشالي پکې نه وي .
۸ (د هغه ناروغي رنځپوهانو نه شوه نومېرلې .
۹ (تر هغې وروسته هغوی بيا دلته نه دي راغلي.
۱۱(تر ډوډۍ خوړلو مخکې بايد هر انسان لاسونه پاک ومينځي .
۱۲(روژه نيول پر هر روغ مسلمان فرض دی.
۱۳ (کله چې يو څوک يوه اړينه ليکنه وکړي، نو وروسته بايد يو ځل پرې ښه تېر شي، چې وړې تېروتنې پکې سمې کړي.
۱۴ (ګڼ شمېر وسله لرونکي بريدګر د ښار ستر بانک ته ننوتلي دي.
۱۵ (که دا کار نه کېږي، نو پرېږده يې.

(c) ketabton.com: The Digital Library

ۍ : لکۍ واله یا (əy) :

۱ : د ځینو ښځینه نومونو یوګړي په پای کې :

ډوډۍ / خولگۍ / نړۍ / لړۍ

۲ : د هغو نومونو ډیرګړي په پای کې، چې یوګړی یې یا په ي یا په ۍ پای ته رسېدلی وي:

یوګړی .... ډیرګړی

خوشالي .... خوشالۍ

ناروغي .... ناروغۍ

زاري .... زارۍ

نړۍ .... نړۍ

لړۍ .... لړۍ

یوه استثنا :نجلۍ – نجونې

همدارنگه د پورتنیو نومونو په اوښتي اکر) مفهوم حالت (کې، چې" د "ورسره ملگری وي

اصلي حالت ...... اوښتی حالت

خوشالي .... د خوشالۍ شپې

ناروغي .... د دغې " ناروغۍ لامل څه دی

۳: هغه ستاینومونه...

هغه ستاینومونه، چې په * یالی* وروستاړي پای ته رسیږي، د هغوی ښځینه بڼه په ښځینه ۍ پای ته رسیږي .

نرینه بڼه ...... ښځینه بڼه

بریالی .... بریالۍ

(c) ketabton.com: The Digital Library

توریالی .... توریالۍ
ننګیالی .... ننګیالۍ
بنیالی .... بنیالۍ (ډولي)

هغه ستاینومونه، چې" یوازې "په نرمه ی پای ته رسیږي، د هغوی ښځینه بڼه * ډیری * په اوږده ې پای مومي، خو ځینې بیا په لکۍ واله (ۍ) لیکل کیږي .
لومړۍ ډله:
نرینه بڼه – ښځینه بڼه
نري – نرۍ
کوچنی- کوچنۍ
ګلالی- ګلالۍ
ژوندی- ژوندۍ
لومړی – لومړۍ
ننني – نننۍ
د هغو ستاینومونو ښځینه بڼه، چې له سربلونو ، لکه لاندې، باندې، پورته، بهر، برنی (...) څخهمنځته راغلي وي، یوازې په(ۍ) پای مومي .پورته ځینې بېلګې راغلې هم دي .
نرینه بڼه – ښځینه بڼه
یوازېنی – یوازېنۍ
باندېنی – پاندېنۍ
لاندېنی – لاندېنۍ
بهرنی – بهرنۍ
منځنی – منځنۍ
پورتنی – پورتنۍ

(c) ketabton.com: The Digital Library

برنی – برنۍ
دننی – دننۍ

۴ : په نورو نومونو کې:
نجلۍ
ځولۍ (جولۍ)
خولۍ
خولګۍ
نړۍ
ړوډۍ
ګولۍ
مرۍ
کيږدۍ
ماڼۍ
خوبانۍ (مندته)
سيلۍ
هيلۍ (بتکه)
هوسۍ (deer)
غالۍ
ګيډۍ
بيندۍ
لنډۍ
لکۍ
مرغۍ
سپوږمۍ
هګۍ

(c) ketabton.com: The Digital Library

- د نجونو نومونه لکه :ګلالۍ، ملالۍ، خوبانۍ، اوړۍ، دورخانۍ، ګلمکۍ ...
- د یو ځای ښځینه اوسېدونکي :کابلۍ، پېښورۍ، یوسفزۍ، کندهارۍ...

یادونه :لکۍ واله ۍ، لکه همزۀواله(ئ)، هېڅکله د ویي په منځ یا پیل کې نه راځي .

بېلګې:

۱ (د کرېکټ د سیالیو لړۍ تر راتلونکې میاشتې وغځېده.
۲ (په نړۍ کې ډېر هېوادونه شته، چې خلکو ته یې هره ورځ ډوډۍ نه رسېږي.
۳ (خدای دې زموږ د ملت ډېرې خوښۍ او خوشالۍ په برخه کړي.
۴ (ددغې ناروغۍ لامل نومېرنه ډاکټرانو ته ناشونې برېښي.
۵ (اتل هره ورځ سره خولۍ پر سروي .
۶ (هغه د ستوني ډاکټر ته لاړ، ځکه چې مرۍ یې خوږېدې .ډاکټر ده ته ښې ګولۍ ورکړې.
۷ (د غره پر سر مې له جانان سره یوه کېږدۍ جوړه کړه .
۸ (ما ډنډ ته یو څو ټوټې وچه ډوډۍ وشړله، چې هیلۍ یې وخوري.
۹ (ډېرې زارۍ مې ورته وکړې، خو زما خبره یې ونه منله.
۱۰ (پر هغه باندې زما ګېډۍ ګېډۍ سلامونه وایه.
۱۱ (په پښتو ژبه کې ډېرې خوږې لنډۍ پیدا کېږي .
۱۲ (د میوند ملاله به زموږ په زړونو کې ژوندۍ وي.
۱۳ (دومره یوه ښکلې او کوچنۍ نجلۍ ما بل چېرته تر اوسه نه وه لیدلې.
۱۴ (هغه لومړۍ شمېره بیا راوښیه.
۱۵ (زموږ پروژه بریالۍ شوه.

(c) ketabton.com: The Digital Library

ئ – همزۀاله یا (əy):

- دا په کړونو(فعلونو) کې راځي، چې کړند (فاعل) يې دويم کس ډېرگړی (تاسو) وي او د پوښتنې په بڼه وي، لکه:

تاسو څه کوئ؛ هلکانو تاسو کله راغلئ؟

- **همدارنګه** همزواله (ئ) په بولیو (امرونو) کې راځي، چې ډېرو تنو ته وي، لکه : ماشومانو راځئ ډوډۍ وخورئ؛ ملګرو دلته راشئ او کېنئ

يادونه :همزواله (ئ)هېڅکله د ويي (لغت) په منځ يا پيل کې نه راځي.

بېلګې :

١ (ګرانو هېوادوالو راځئ، چې په ګډه سره خپل هېواد اباد کړو.

٢ (ورونو !مهرباني وکړئ، ځوږ مه کوئ او غلي کېنئ.

٣ (تاسو چې کله راورسېدئ، نو ماته زنګ ووهئ.

۴ (ښوونکي خپلو زده کوونکو ته وويل ":غلي شئ او ښه غوږ ونيسئ"!

۵ (ټول راشئ او له ما سره په دې کار کې مرسته وکړئ!

۶ (احمده، اتله او پاڅونه، تاسو چېرې تللي وئ؟

٧ (هلکانو، تاسو ولې دلته بې له پرېښې (اجازې) راغلئ؟ بل ځل ته بايد پوښتنه وکړئ او اجازه واخلئ.

٨ (پلار" :بچو تاسو لږ دلته راشئ، زه څه درته ويل غواړم ." !

(c) ketabton.com: The Digital Library

نرمه ی او که اوږده ي:

- ننګیال یو ډاکټر دی او د دهٔ ښځه یوه ښوونکې/ ښوونکی ده .
- نن له موږ کره پاتې/ پاتی شه.
- اباسینه، ژوندی/ ژوندې اوسې.
- ته ولې دلته راغلې/ راغلی؟
- اجمل دلته نه دی/دې راغلی/راغلې.
- ښاغلی/ ښاغلې ځلاند په ښوونځي کې یو ښوونکی/ښوونکې دی .
- نجیب یو غښتلی/ غښتلې سړی/ سړې دی.
- هغه ډېرې خبرې/خبری کړې/کړی دي.
- اوږده ي هغه یا ده، چې لاندې/لاندی باندې/ باندی ټکي لري.
- هغه موږ ته غوږ نه و نیولی/ نیولې.
- پسرلی/ پسرلې هغه شپرکی دی/دې، چې ګلان پکې/ پکی راشنه کیږي .

(c) ketabton.com: The Digital Library

نرمه ی او که لکۍ واله (ښځينه) ۍ:

- ښوونځی/ ښوونځۍ د رڼا کور دی.
- هغه لومړی/لومړۍ خبره بيا تکرار کړه!
- تا د لوړو زده کړو لپاره کوم پوهنځی/پوهنځۍ غوره کړی/کړۍ دی.
- راځئ، چې ډوډی/ ډوډۍ وخورو!
- هغه ډېر خواشينی/ خواشينۍ شو.
- هغه ډېر خوابدی شو، چې کله يې د خواشينی/خواشينۍ خبر ترلاسه کړ.
- ګلالی/ګلالۍ ښکلې نجلی/ نجلۍ ده.
- دا يوه سپينه زمری/ زمرۍ ده.
- پسرلی/ پسرلۍ هغه څپرکی دی، چې ګلان پکې راشنه کيږي.
- ماته لږه پسرلنی/ پسرلنۍ مېوه راوړه.
- پورتنی/ پورتنۍ کتاب او پورتنی/ پورتنۍ کتابچه راکړه.

(c) ketabton.com: The Digital Library

لکۍ واله ی او که همزواله ئ:

- راشئ/راشی، چې مړی/مړئ وخورو.
- تاسو دلته څه کوئ/ کوی؟
- په نړئ/ نړیٔ کې ډول ډول پښتونه (نژادونه) ژوند کوي.
- زما په بې خبرئ/ خبرئ کې يې دغه کار وکړ.
- دا لیکنه باید تاسو ټول ولولئ/ ولولئ!
- مهرباني وکړئ/وکړی، دلته کېنئ/کېنی!
- د ده کور په هره کوټه کې یوه ستره غالئ/ غالئ پرته ده.
- پر دې وړوکي سړک دومره ستره لارئ/ لارئ نه شي تللی.
- د هغه لور لکه چې ناروغه ده .ډېره نرئ/نرئ برېښي .

(c) ketabton.com: The Digital Library

د - دې - ده - دی - دي

د :

:د تول یا ملکیت سربل (preposition) دی، چې د انګرېزي له of سره سمون خوري .

بېلګه:

د احمد کور په هغه کوڅه کې دی.

زه د هغه ورور یم.

دې :

یو اړیکنومځری (relative pronoun) دی، چې یوې کړنې ته اشاره کوي، چې د دویم کس یوګړی(ته) you / لخوا ترسره شوې وي یا پخپله د "ته "you/استازیتوب کوي .همدارنګه" دې "ښځینه ځاني نومځری دی، چې په تېرمهال کې کارول کېږي .سربېره پر دې" دې "د نغوتې(اشاري) نومځري په توګه کارول کېږي .

بېلګې :

- دا دې ولې وکړ؟ (یانې تا دا کار ولې وکړ)
- د دې سیمې خلک ښه نه دي (دلته د اشارې نومځری)
- دې ماته وویل، چې راشه (دې یانې کوم ښځینه وګړې)

ده:

دا په دوو بېلابېلو معناوو کارول کېږي:

لومړی :د ول) پارسي :بودن او انګرېزي (be ښځینه بڼه ده .لکه :ګلالۍ درنه ده .

دویمه :په تېرمهال کې د" هغه" (نرینه بڼه) پر ځای راځي .لکه :ده ماته وویل، چې راشه.

(c) ketabton.com: The Digital Library

دی:

دا د" ده "په څېر په دوو بېلابېلو معناوو کارول کېږي:

لومړی :د ول (پارسي بودن او انګرېزي be)نرينه بڼه ده .لکه :احمد تکړه هلک دی.

دويمه :په اوسمهال کې د" هغه" (نرينه بڼه) پر ځای راځي .لکه :دی دلته نه راځي .

دي:

د ول (پارسي :بودن او انګرېزيbe) نرينه او ښځينه بڼې ډېرګړی (جمع) لپاره:

١ (ډېر هلکان راغلي دي

٢ (ډېرې ښځې راغلې دي

٣ (هغوی خوښ دي

دې – دی – ده – دي تمرين: سمه بڼه په نښه کړئ!

- دوی راغلي دي/دی او ښه خوشاله دي/دی.
- ګلالۍ خواشينې دې/ده .
- احمد ښه هلک دی/دې .له نورو سره جنګ نه کوي.
- دا خبره دې/دي څه لپاره وکړه؟
- په انځور کې محمود دی/دې او په خوا کې يې ورسره لوڼه ناستې دي/دی .
- دا خبره يې نه ده/دې کړې .
- اوس اوړی دی/دې، نو ګرمي ډېره ده/دې.
- که دې/دي خوښه وي، نو هلته به لاړ شو.
- دا زما ملګري دي/دې .يو احمد نومېږي او بل اتل.
- په دې/دي اړه ستا څه ليد دی؟

(c) ketabton.com: The Digital Library

په کومو حالتونو کې د نرینه او ښځینه نومونو بڼې او نومځري (ضمیرونه) لږ بدلیږي؟

لکه ی پر ي اوړي یا ه پر ې او یا هم ې/ي پر و .

"د " سربل (حروف پشین/preposition)

یاد سربل تول یا ملکیت څرګندوي او د نرینه یا ښځینه نومونو بڼه بدلوي، که هغه یوګړی (واحد) وي او که ډېرګړی (جمع).

بېلګې:

- د ژمي ساړه هر څوک نه شي زغملی .(دلته ژمی پر ژمي بدل شوی، داځکه چې" د "سربل یې مخته ولاړ دی)
- د دغې ونې پاڼې لا شنې شوې نه دي. (دلته ونه پر ونې بدل شوی، داځکه چې" د "سربل یې مخته ولاړ دی)
- د هغې ښایست بېساری دی .(دلته هغه، چې ښځینه نومځری دی، پر هغې بدل شوی، دا مخته یې" د "ولاړ دی)
- د ډېرو سړیو په اند ښځې کم ارزښته دي. (دلته سړي، چې د سړی جمع ده، پر سړیو بدل شوی، دا چې" د "سربل یې مخته ولاړ دی)
- نن د مورنیو ژبو نړیواله ورځ ده . (دلته مورنۍ ژبې پر مورنیو ژبو بدل شوی، دا چې" د "سربل یې مخته ولاړ دی)

یادونه :په ډېرګړي) جمع (کې د ښځینه او نرینه نومونو بڼې دواړه پر" و " بدلیږي، لکه څنګه چې په وروستیو دوو جملو کې راغلي.

"ته "سربل (انګریزي to) :

دا یو مفعولي سربل دی، چې لوری څرګندوي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

دا هم د" د "په ځېر د نرينه يا ښځينه نومونو بڼه بدلوي، كه هغه يوګړى (واحد) وي او كه ډېرګړى (جمع).

بېلګې :

- **دغې ونې ته اوبه ورکړه !** (دلته ونه پر ونې بدللهشوې ده، دا ځکه چې "ته "سربل يې شاته ولاړ دی. که چېرې دغه جمله کې د ډېرو ونو خبره يادونه وکړو، نو بيا " ونې " پر ونو يانې په" و "پاى ته رسېږي، څنګه چې مې د لومړي اکر په اخر کې وکړه) .

- **ننګيالي ته مې وويل، چې راشه.** (دلته ننګيالی پر ننګيالي بدل شوی، دا ځکهچې" ته "سربل يې شاته ولاړ دی)

- **هغې ته ورشه** .(دلته هغه (ښځينه بڼه) پر هغې بدل شوی، او لامل يې دا دی، چې" ته "سربل يې شاته ولاړ دی)

تېرمهال:

په تېرمهال کې هم د نرينه او ښځينه نومونو بڼې او نومځري بدلېږي.

بېلګې :

اوسمهال : زمری غرځنۍ خوري.

تېرمهال: زمري غرځنۍ وخوړه (دلته زمری پر زمري بدل شوی)

اوسمهال : نجيبه کالي مينځي.

تېرمهال: نجيبې کالي ومينځل. (دلته نجيبه پر نجيبې بدل شوی)

اوسمهال: هغه (ښځينه چې وي) اوبه څښي.

تېرمهال: هغې اوبه وڅښلې. (دلته هغه پر هغې بدل شوی)

(c) ketabton.com: The Digital Library

>>> له نورو سربلونو سره هم د نومونو بڼې بدلېږي .لکه:
تر، تر پورې، په.. کې، لپاره، ترشا، تر لاندې، تر منځ .خو ما د دوو ډېر کارېدونکو سربلونو، یانې" د "او" ته "شننه وکړه.

کړاو(تمرین): سمه بڼه په نښه کړئ!

- د دغه سړی/سړي په اړه دې څه نظر دی؟
- هغې/ هغه ښځې/ښځه ته ووایه، چې دلته راشي.
- زمري/ زمری یو لوی غرنی غویی ونیوه او ویې خوړ.
- هغه د خوشالي/ خوشالۍ پر مهال هم خوابدی ناست وي.
- په اوړي/ اوړی کې دلته دومره ګرمي نه وي.
- د ژمي/ ژمی لپاره تاوده کالي وپېره.
- ګرم ننګیال و، خوپېره یې پر بریالي/ بریالی واچوله.
- دغې ځمکې/دغه ځمکه ته پر سم وخت اوبه ورکوئ.
- توریالي/ توریالی نن په سیالۍ کې ماته وخوړه.
- زه تر یوه بجه/یوې بجې پورې بوخت یم.
- هغه له نجیبه/نجیبې سره ښار ته لاړه.
- په پسرلی/ پسرلي کې ګلان راشنه کیږي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

"د " او " له " سربلونه :

ډېر خلک "د" د "له" پر ځای او "له" د "د" پر ځای کاروي.
د ژبدوديز (ګرامري) ليدلوري له پلوه دواړه په بېلابېلو معناوو او په مختلفو ځايونو کې کارول کېږي.

لومړی بايد دا ياد شي، چې سربل څه معنا لري .سربل هغه ويی يا کليمه ده، چې ډېری د نومونو مخ ته راځي او د لوري او ځای معلومات ورکوي :د، له ...سره، لپاره، ترشا، مخ ته، پر، په...کې، له، باندې، تر منځ. ...

(د) د تول يا ملکيت سربل (preposition) دی، چې د انګرېزي له of سره سمون خوري.

بېلګه:

- د احمد کور په هغه کوڅه کې دی.
- د دې واټ نوم باچاخان دی.

د اړيکه هم ښيي:

- ننګيال د هغه ورور دی .
- د هغه مور ناروغه ده.

"له" په څو حالتونو کې راځي، خو په ټوليز ډول لوری يا پلو څرګندوي . سربېره پر دې ياد سربل د مهالي، ځايي او اړيکې/تړاوي کړول (قيد

(c) ketabton.com: The Digital Library

(adverb/په توګه کارول کیږي .همدارنګه یو لامل او یوه استثنا هم څرګندولی شي .

د لوري څرګندونه :

- **له ... څخه** :هغه له کابل څخه راغی.
- **له ... خوا** :باد له دغې خوا راځي .

د ځانګړي ځای څرګندونه:

- **د .. له سره** :د غره له سره ټول ښار لیدل کیږي.
- **د .. له پاسه** :د بام له پاسه د باران د څاڅکو غږ اوریدل کیږي.

د ځانګړي مهال څرګندونه:

- **له ... وروسته** :له غرمې وروسته راشه.
- **له ... راهیسې** :له ۲۰۱۰ کال راهیسې زه په کابل کې ژوند کوم.

د اړیکې/تړاو او اړوندتوب څرګندونه:

- **له ... سره** :زه له هغه سره ښار ته ځم.
- **له ... سره سم** :له ژمنې سره سم مې دغه کار تر سره کړ.
- **له ... سره سره** :له ډېرو خوړو سره سره دی ښوونځي ته لاړ.

د لامل/ کبل څرګندونه :

- دی د ناڅاپي پېښېدونکې ناروغۍ **له لامله** ومړ.
- د زده کوونکو د ځوږ (شور) **له کبله** ښوونکی له ټولګي (کلاس) لاړ.
- ستا **له لاسه** ټول کارونه خراب شول.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د استثنا څرګندونه :

- **له ...پرته** :له دې پرته بله حللار نشته.

په ځینو ویناوو یا کړونو کې لکه :

- له څه لاس اخیستل
- له کاره وتل
- له یاده وتل
- له چا بد راتلل

تمرین :سمه بڼه په نښه کړئ!

۱ (زه پرون د امریکې نه راغلم.
۱ (زه پرون له امریکې څخه راغلم.
۲ (لوبغاړي توپ له دغې خوا راوشاړه.
۲ (لوبغاړي توب د دغې خوا نه راوشاړه.
۳ (دا د دوی کور دی.
۳ (دا له دوی کور دی.
۴ (الوتکې د وارو له پاسه الوزي.
۴ (الوتکې د وارو د پاسه الوزي.
۵ (له یو کال راهیسې مې ته نه یې لیدلی.
۵ (د یو کال راهیسې مې ته نه یې لیدلی.
۶ (د غرمې نه وروسته درسره وینم.
۶ (له غرمې وروسته درسره وینم.
۷ (زه د خپلو ملګرو سره په چکر ځم.
۷ (زه له خپلو ملګرو سره په چکر ځم.
۸ (د دغه کتاب نه پرته، نور مې نه خوښېږي.
۸ (له دغه کتاب پرته، نور مې نه خوښېږي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

کړ اوړون (فعلي ګردان /conjugation)

په پښتو کې هر کړ(فعل) په لام" ل "پای ته رسیږي.

نومځری (ضمیر)......پای:

زه .... م لکه :زه ځم

ته .... ي لکه :ته ځې

هغه .... ي لکه :هغه ځي

موږ........................ و لکه :موږ ځو

تاسو .... ئ لکه :تاسو ځئ

هغوی .... ي لکه :هغوی ځي

یادونه :

هغه کړونه ، چې په "**ول**" پای ته رسیږي، لکه خوښول،کول او داسې نور، د هغوی اوړون " **موږ** " نومځري لپاره په دوو " **و** " راځي

بېلګه :

- موږ خوښوو
- موږ کوو

کړ اوړون تمرین :

لاندېني کړونه خپلو نومځرو سره سم واړوئ:

کول:

زه:

ته:

(c) ketabton.com: The Digital Library

هغه:

موږ:

تاسو:

هغوی:

نیول:

زه:

ته:

هغه:

موږ:

تاسو:

هغوی:

تلل :

زه:

ته:

هغه:

موږ:

تاسو:

هغوی:

(c) ketabton.com: The Digital Library

رسېدل:

زه:

ته:

هغه:

موږ:

تاسو:

هغوی:

مینځل:

زه:

ته:

هغه:

موږ:

تاسو:

هغوی:

لرل:

زه:

ته:

هغه:

موږ:

تاسو:

هغوی:

(c) ketabton.com: The Digital Library

د یېګانو کومه بڼه په لاندېنیو بېلګو کې سمه ده؟

ګرانو لوستونکو، په دې درس کې تاسو ته یو تمرین برابروو، چې د ټولو یېګانو سمه کارونه زده کړئ .لاندېني متنونه زما لخوا ژباړل شوې کیسې دي، چې ټولې یېګانې پکې کارول شوې دي .تاسو باید هڅه وکړئ، چې په نښه سویو وییونو کې سمه بڼه په ګوته کړئ .
سم ځوابونه یې د کتاب په وروستیو پاڼو کې ترلاسه کولې شئ .

لومړۍ کیسه :
یو وخت یو هلک و، چې/چي شپون و او د مېږو رمه یې/یي بووله او څارله .
یوه ورځ دغه هلک له ډېرو/ډیرو څارلو ستړی/ستړې شو او زړه یې/یي تنګ شو، نو یوه انده(مفکوره) یې/یي ذهن ته ورغله، چې/چي راځه، دا کلیوال د یوې/یوي ټوکې په موخه په یو چل وغولوم .ده په لوړ غږ دا چیغې/چیغي وهلې " :اې خلکو مرسته وکړئ/وکړی، لېوه راپسې/راپسي دی، لېوه راپسې/راپسي دی/دئ ."
کله چې/چي یې کلیوالو غږ واورېد، نو په بیړه یې هلک ته ورمنډې کړې/کړي .
کلیوال چې وروړسېدل/وروړسیدل او له ده یې وپوښتل چې لېوه چېرته/چیرته دی/دي.
دی/دي خپ خپ له خندا ورته شین شو او ورته ویې ویل، چې تاسو ټول وغولېدئ/وغولېدی او ما هسې/هسي تېر/تیر ایستلئ .

څو ورځې/ورځي وروسته دغه شپون هلک دغه چل بیا تکرار کړ او د مرستې/مرسته غوښتو نارې یې پیل کړې .کله چې کلیوال په چټکۍ/چټکئ

(c) ketabton.com: The Digital Library

سره ورته راورسېدل او ويې ليدل/لېدل، چې دغه هلک دوی/دوئ بيا وغولول، نو ډېر/ډير ورته په غاځ (غوسه)شول.

يو څه مېش (وخت) وروسته يو لېوه ددغه هلک رمې/رمي ته راګډ شو او دده پر مېږو بې بريد/برېد وکړ .شپون هلک له ډاره د کلي/کلی پر لوري منډې وکړې او د مرستې چيغې يې ووهلې/ووهلي.
دا ځل يې کليوالو داسې انګېرل، دغه هلک به ورسره بيا د تېرو/تيرو دوو ځلو په څېر يو چل کوي/کوی، نو ورنغلل .کله چې هلک کلي/کلی ته راورسېد او کليوال يې سم خبر کړل، نو د رمې ژغورلو لپاره يې په ګډه ورمنډې کړې .
هغوی/هغوئ چې وررسېدل، نو مېږې ټولې/ټولي مړې/مړي پرتې/پرتي وې .

پند :يو څوک چې ډېر ځله دروغ ووايي/ووايی ، نو رښتيا خبره يې هم دروغ ګڼل کيږي/کيږي .
سرچينه :اسلامي موقعو شبکه – د پند کيسې

دويمه کيسه:
يوه ورځ يو ځوان سړی/سړي د ښار په منځ کې/کي ولاړ و او خلکو ته يې ويل، چې/چي دی په دغه سيمه کې/کي تر ټولو ښکلی/ښکلې زړه لري/لرى .
ډېر خلک ورته راټول شول او د دغه سړي/سړی زړه يې ستايه، ځکه چې بشپړ و .نه پکې/پکي ټکي ول او نه پکې/پکي کومې تېروتنې/تېروتنې برېښېدې .دوی/دوئ ټولو دده اند تاييد کړ او دا يې ومنله، چې دومره ښکلی/ښکلې زړه يې تر اوسه چېرته/چيرته نه و ليدلی .نوموړي/نوموړی ځوان په دې/دي شيبه/شيبه ډېر/ډير وياړ وښود او ځان يې لا ښايه .
په ناڅاپي ډول په دېلارغه(لحظه) يو زوړ سړی په دې خلکو کې/کي راښکاره شو او دې ځوان سړي/سړی ته يې وويل " :ستاسو د زړه ښايست دومره نه

(c) ketabton.com: The Digital Library

دی/دي لکه زما د زړه چې/چي څومره دی/دي ".نوموړي/نوموړی ځوان او هغو نورو خلکو ددغه بوډا سړي زړه ته ځیر شول.
هغه (د زوړ سړي زړه)سخت ګړبېده، خو له داغونو ډک و، دا چې ځینې/ځیني وړې/وړي برخې/برخی لیرې شوې وې/وي او ځینې/خیني نورې زړې/زړي تشې په نورو نوکې یو پوښول شوې/شوي وې/وي .خو هغوی/هغویٔ سره سمون نه خوړ او ځینې/ځیني ګوټونه (کونجونه) یې شلېدلي/شلېدلی ول .همداراز یې زړه ځینې/خیني دچې (وړې کندې) درلودې .

خلکو په ځیر ځیر ورته وکتل او له ځانونو سره یې دا اندل (فکر کاوه)، چې دغه بوډا څنګه داسې انګېرلی شي، چې دده زړه د هغه ځوان سړي تر زړه ډېر ښکلی دی.
دغه ځوان سړي په دې/دي شېبه دغه بوډا سړي پورې/پوری وخندل او ورته ویې ویل :چې ټوکه خو به نه کوې/کوي، تاسو څنګه خپل زړه زما له زړه سره پرتله کوئ/کویٔ .ستاسو خو ګډوډ او له داغونو ډک دی/دې او زما هغه کامل دی/دې.

زوړ سړي ځواب ورکړ :هو ستاسو زړه روغ او بشپړ ښکاري، خو هېڅکله/هیڅکله به خپل زړه ستا پر زړه ورنکړم .زما د زړه هر داغ د یوه انسان لپاره دی، چاته چې ما مینه/مېنه ورکړې .زه مې/مي له زړه یوه ټوټه راغوځوم او دوی/دویٔ ته یې ورکوم او کله نا کله دوی/دویٔ هم ماته د خپلو زړونو ټوټې/ټوټي راکوي، چې زما د زړه دا تشې ډکې/ډکي کړي .خو دا چې سم نه ورسره جوړیږي/جوړیږي، نو ځینې/ځیني څنډې یې ځیګې/ځیګي وي .زه هغه بیا هم ارزم، ځکه چې ماته هغه مینه رایادوي، چې موږ به له یو بل سره وېشله/ویشله .کله نا کله مې ځینو ته د زړه ټوټې ورکولې، بې له دې/دي چې

(c) ketabton.com: The Digital Library

دوى يې هم راکړي، نو همدا لامل دى، چې زړه مې/مي لږې/لږي کندې او دچې هم لري .مينه ورکول کله نا کله ځان په خطر کې د اچولو معنا هم وي .

که څه هم دغه پرهارونه لا تازه دي/دى او خوږېږي/خوږيږي، بيا هم ماته خپله مينه/مېنه رايادوي، چې هغو وګړو سره مې/مي لرله .زه هيله/هېله لرم، چې يوه ورځ به دوى/دوئ بېرته راشي/راشى او زما د زړه تولې تشې ډکې کړي .زاړه ورپسې/ورپسي زياته کړه :ښه نو اوس پوه شوې/شوى، چې آره (اصلي) ښکلا د يو زړه څه ته وايي/وايى؟

هغه ځوان سړى غلى ولاړ و او پر مخ يې اوښکې رابهيدې/رابهېدې .هغه دې بوډا ته ورنژدې شو او له زړه يې يوه ټوټه راوشکوله او دې بوډا سړي ته يې ورکړه، چې لږ تر لږه يې يوه تشه ورډکه کړي .

کله يو واو او کله دوه واوونه ؟

هغه کړونه ، چې " ول " پاى ته رسيږي، لکه
کول ، خوښول ، نيول او داسې نور،
له هغوى راوتلي کړند (فاعل) نومونه په **دوو**" و " ليکلى کيږي لکه:
کوونکى ، خوښوونکى ، نيوونکى

هغه کړونه، چې يوازې په " ل " پاى ته رسيږي (ويل، شنل، لوستل) له دوى راوتلي کړند نومونه په يو" و "ليکل کيږي لکه :
ويونکى ، شنونکى ، لوستونکى

تمرين :

(c) ketabton.com: The Digital Library

سمه بڼه پکې په نښه کړئ!

١ (کوونکی/ کونکی

٢ (ښوونکی/ ښونکی

٣ (نیوونکی / نیونکی

٣ (شنوونکی/ شنونکی

۴ (څېړوونکی/ څېړونکی

۵ (لیږوونکی / لیږونکی

۶ (هېروونکی / هېرونکی

٧ (منونکی/ منوونکی

٨ (پېرودوونکی/ پېرودونکی

٩ (پلورونکی/ پلوروونکی

١٠ (اخیستونکی/ اخیستوونکی

لاندېني کړونه نومونو ته واړوئ :

لکه څرګندول -کړ ➔ څرګندوونکی

کړ .... نوم

خوښول ....

لرل...................

زده کول............

وژل..................

لیدل.................

(c) ketabton.com: The Digital Library

لنډ توپيرونه

نارينه او نرينه توپير :

نارينه .. نوم دی، چې سړي ته ويل کېږي
نرينه .... ستتاينوم دی او د سړي اړوند معنا ورکوي
بېلګې :
يو ځو نارينه راوغواړه.
دا کار د ناريناوو نه دی.

دا نرينه جامې نه دي، بلکې ښځينه (دلته نرينه يو ستاينوم دی، چې جامو ته نغوته (اشاره) کوي
احمد يو نرينه نوم دی (دلته نرينه احمد ته نغوته کوي)

زدکړه او زده کړه توپير:

زدکړه: دا د نوم په توګه کارول کېږي او د تعليم معنا ورکوي
زده کړه: دا د زده کولو، چې کړ (فعل) دی، امري بڼه ده او هم يو تن ته د امر کولو مانا لري.

بېلګې

په مورنۍ ژبه زدکړه کول د هر انسان حق دی. (دلته د تعليم معنا ورکوي)
که نورو هېوادونو ته تلل غواړې، نو انګرېزي ژبه زده کړه. (دلته د کړ په توګه)

ځان ته او ځانته توپير :

ځان ته /ځانته: که (ته) وستربل و، نو بېل دی لکه :زه ځان ته وايم /ځان ته مې جامې جوړې کړې /هر څوک ځان ته رمبی وهی /ته ځان ته کمپاين کوې

(c) ketabton.com: The Digital Library

خو هله ورپسې د وروستاړي غوندې نښلي، چې په ګډه قید جوړ کړي او د یواځې (تنها، ګوښی)مانا ولری، لکه:
احمد په کور کې ځانته دی /ولسمشر د درغلۍ ضد مبارزه کې ځانته دی /زه ځانته(یواځې)راغلم/هیڅوک یو هېواد ځانته نه شی ابادولای/ما دا کنده ځانته ډکه کړه.

ما دا کوټه ځان ته(د ځان لپاره)جوړه کړه.
ما دا کوټه ځانته(په یواځې ځان) جوړه کړه

یوازې – یواځې:

یوازې :فقط/ صرف only
یواځې :تنها/ ګوښی alone

کلیزه– کالیزه :

کلیزه :جنتري calendar
کالیزه :سالروز anniversary

پیل - پېل:

پیل :شروع start
پېل :دقیقه minute

ښیي - ښایي:

ښیي:د ښوولو اوړون دی په اوسمهال کې- د دریم کس لپاره(هغه ښیي)
ښایي: یو کړول (قید) دی، چې د "کېدای شي" یا ګوندې معنا ورکوي (ښایي زه دا کار وکړم)

(c) ketabton.com: The Digital Library

اوس – وس :

اوس :همدا مهالnow/

وس :توانability /

زه – ځه:

زه :لومړی تن واحدme– i/

ځه: د "تلل" امري بڼه‌ده یوه کس ته (ځه ، هلته لاړ شه)

پرخه – پرښه:

پرخه =شبنم

پرښه =خورا لویه ډبره

پښه – پخه :

پښه :د بدن هغه لاندېنی برخه چې ورون پرې ولاړ وي او پنځه ګوتې لري.

پخه :د پوخ ښځینه بڼه

ورونه – وروڼه:

ورونه :د ور ډېرګړی (جمع) دروازې

وروڼه :د ورور ډېرګړی

(c) ketabton.com: The Digital Library

(په) او (پر) توپير :

دا دواړه سربلونه – prepositions) حرف پيشين (دي، چيپه بېلو ځايونو کې له بېلو ماناوو سره کارول کېږي.

پر:

لومړی حالت :

د انګليسي on او د پارسي " بالای " سره سمون خوري.

- زما کتاب پر مېز (باندې) پروت دی.
- هغهٔ خپل شخولی (بکس) د تونۍ پر سر اېښی دی.

دويم حالت :

د نېټو ښکندوٌلو لپاره راځي.

- هغه د کب مياشتې پر ۱۸مه زيږېدلی دی

درېيم حالت :

لاملونو ښکندوٌلو لپاره راځي.

- احمد يې پر څه وواهه؟

څلورم حالت:

ترڅاو يا اړوندتوب ښکندوي.

- زه د پښتو پر پنځه يې ګانو يوه ليکنه کوٌم.

"پر "په ځينو لنډو وييناګيو کې راځي لکه:

د ..پر بنسټ، ورځ پر ورځ، ګام پر ګام، پر چا وياړل...

په:

لومړی حالت :ځای ښکندوي

- زه په کور کې يم .
- ننګيال په ښار کې اوسيږي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

دويم حالت: مهال يا وخت څرګندوي.

- زه په ۲۰۰۲ کال کې کابل ته راغلم .
- په تېره مياشت کې هغه کور ته لاړ.

"په "په ځينو لنډو ويناوو کې راځي لکه :

پۀ دې اړه، په دې ډول...

پر & په تمرين :

۱ (د بام په/پر سر يې کاشمالي کرلي دي .
۲ (هغه په/پر دې اړه له چا سره نه غږيږي.
۳ (په/پر دې موضوع ستا اند څه دی؟
۴ (په/پر راتلونکې اوونۍ کې راشه.
۵ (د رروانې مياشت په/پر ۲۶يمه به درشم.
۶ (تاسو په/پر څه له ما خوابدي ياست؟
۷ (خپل شخولی(بکس) دې په/پر ځمکه باندې مه پرېږده.
۸ (زه د لغمان په/پر لوري ځمه.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د په کې / پکې توپیر :

په ..کې:

"په کې " یو سربل (preposition) دی، چې یو ځای څرګندوي، چې د " چېرته "پوښتنې ځواب وايي .دغه ویی د انګرېزي له in او د دري له " در " سره سمون خوري.

بېلګه :

- زه په کور کې يم.
- احمد په ښوونځي کې دی .
- ننګیال په ښار کې ژوند کوي.

پکې :

پکې یو کړوَل (قید) دی، چې درې بېلابېلو حالتونو کې راځي :

۱: یو ځای څرګندوي او له یو ځای سره د اړیکې په توګه کارول کېږي .دغه ویی د انګرېزي له inside سره سمون خوري .

بېلګې:

- ماته هغه کلی خوند راکوي، ځکه چې جانان پـکــې اوسېږي
- هغه کوټه، چې زه پکې ناست وم، ډېره لویه وه.

۲ : پکې "یوې کړنې ته د نغوتې) اشارې (کړوَل په توګه کارول کېږي.

بېلګې:

- احمد په انګرېزي کې تکړه دی، خو ورور يې پکې ستونزې لري
- هغه څۀ، چې زه پکې کمزوری یم، سوکوهنه ده.

۳ : پکې " کله نا کله د * په اړه *مانا ورکوي.

بېلګې:

- زما خو دغه خبره خوښه شوه .تاسو پکې څه وایاست .

(c) ketabton.com: The Digital Library

يادونه :

سربلونه په دوو ډولو وي :

يو خپلواکي وي لکه په، پر، له . ...

بل ناخپلواک وي، چې يوائې نه کارول کيږي لکه څخه، سره، کې...

په خپله / پخپله توپير:

په خپله يو نومځری دی، چې ځښتنوالی/تول ځرګندوي او د ځيز/شي ښځينه بڼې لپاره راځي لکه :په خپله خاوره سوله غواړم؛ احمد په خپله کوټه کې ناست دی؛

پخپله هم يو نومځری دی، چې د يوکړند(فاعل)په توګه کارول کيږي .دغه ويی د انګرېزي له oneself سره سمون خوري.

بېلګې: زه دغه کار پخپله کوم; احمد پخپله دلته راغی.

تمرين :

- په خپله/پخپله مورنۍ ژبه کې زدکړه کول د هر وګړي حق او رښته ده.
- له ما ځکه غوښتنه وکړه، دا چې په خپله/پخپله يې نه غوښتل.
- هغه په خپله/ پخپله کورنۍ کې له خپلې مور او خور سره ډېره مينه کوي.
- په خپله/پخپله خوله دې وويل، بل چا نه.
- په خپله/پخپله يې دغه کار هم کولی شو، خو د لټوالي له کبله يې پر خپل ورور وکړ.
- دغه ستونزه يوازې ته په خپله/پخپله حلولی شې .
- که په خپله/پخپله خوښه دلته راشې، نو غوره به وي.
- څوک چې په خپله/ پخپله ژبه نه شي غږېدای، نو داسې دی لکه يو بې اروا بدن.
- لومړی يې څه نه ويل، خو بيا يې پخپله/په خپله اقرار وکړ، چې دا کار ده کړی دی.
- هغه ماته وويل، چې زه درپسې درځم، خو زه پخپله/په خپله ورغلم.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د په خوا / پخوا توپیر:

په خوا یو ځایي کړوّل دی، چې یو لوری یا ځای څرګندوي.

- زه د خپل ملګري په خوا کې ناست یم.
- که په دې خوا راغلې، نو ښه به وي.

پخوا یو مهالیز کړوّل دی، چې تېر شوی وخت څرګندوي او د انګرېزي له in the back daysاو د پارسي له" قبل "سره سمون خوري.

- پخوا به خلکو دغه کار نه کاوه.
- د پخوا په څېر ښه کار نه کوي .

په خوا او پخوا تمرین :

- دا خبره یې ماته پخوا/په خوا کړې وه.
- زه د خپل ملګري په خوا/پخوا کې کېناستم.
- پخوا/په خوا به خلکو داسې کول، خو اوس یې دغه کار پرېښی دی.
- هغه تل د خپلې مینې په حوا/ پخوا کې اوسېدل غواړي.
- که په خوا/پخوا دې دې ویلي وای، نو وژلی به یې وای .
- دا ښار ډېر بدل شوی دی .د په خوا/پخوا په څېر نه دی پاتې شوی.
- که زموږ په خوا/پخوا راغلې، نو د یو سلام لپاره راشه.
- په خوانۍ/پخوانۍ کیسې پرېږده – نوې خبرې وکړه!

(c) ketabton.com: The Digital Library

د له خوا / لخوا توپیر:

د ډېرو په اند به دواړه کوم مانیز توپیر و نه لري،خو لیکدودیز توپیرد ژبدودیز/ګرامري لیدلوري له پلوه دواړې بېلې ماناوې لري.

له خوا: «له» سربل د خوا (طرف/لوری) بدرګه کوي.
یاد سربل لوری څرګندوي، نو له دې جوتېږي، چې «له خوا» د لاندینیو وییکو(کلیمو) همانیزونه دي:
له طرفه/ له پلوه/ له لوري

بېلګې:

- ګڼې پروژې د نوي وزیر له خوا لګیا دي تر سره کېږي.
- دا کار دهغه له خوا تر سره خوا شو.

لخوا: دا یؤ سربل دی، چې پۀ مجهوله بڼه (passive case) کې راځي او د یوې ترسره شوې کړنې کړند (فاعل) څرګندوي، چې پۀ انګرېزي کې ورته by وايي.
بېلګې:

- ګڼ شمېر ګټورې پروژې د نوي وزیر لخوا لګیا دي تر سره کېږي.
- دا کار د هغۀ لخوا وشو

تمرین:

١. که زما له خوا/لخوا مرستې ته اړتیا وي، نو چمتو یم.
٢. زما له خوا/لخوا دې تاسې ټولو ته مبارک وي
٣. دا زما له خوا/لخوا یوه تېروتنه شوې ده.
٤. دا پرېکړه د ولسمشر له خوا/لخوا شوې ده.

(c) ketabton.com: The Digital Library

۵. په ښوونځي کې د مدير له خوا/لخوا د موبايل بنديځ يوه اندپوښتنه تر سره شوه.
٦. باد له دغې خوا/دغې لخوا راغی.
٧. له يوې خوا/يوې لخوا ډېرې ګټې لري.
٨. دا زما له خوا /لخوا تاته ډالۍ.

د چېرې / چېرته توپير:

چېرې يو لوری/ خوا/اړخ څرګندوي .

کړونه (فعلونه) لکه تلل، روانېدل، منډه وهل، الوتل ... لوری څرګندوي، نو له " چېرې "سره بايد وکارول شي.

بېلګې:

- احمد چېرې ځي؟(ځي د تلل کړ اوړون دی)
- زه چېرې روان يم .

چېرته يو ځانګړی ځای څرګندوي، چې پکې يو څه شتون لري.

کړونه لکه ول (دی، يم، ده...) ، اېښودل، څملاستل، اوسېدل ... يو ځای څرګندوي، نو له " چېرته "سره بايد وکارول شي.

بېلګې :

- اتل چېرته دی؟
- کتاب دې چېرته اېښی دی؟
- هغه چېرته ملاست دی؟
- تاسو چېرته اوسېږئ؟

(c) ketabton.com: The Digital Library

تمرین :

- بلاله ته اوس چېرته/چېرې اوسیږې؟
- ته چېرته/چېرې تللی وې، زه درپسې ګرځېدم.
- چېرې/چېرته روان یې؟ که ښار ته ځې، نو زه هم درسره ځم.
- هر چېرته/ چېرې چې وې، خوشاله اوسې.
- زه چې هر چېرته/چېرې تلل وغواړم، نو ځم.
- زویه وګوره، چې ستا پنډوسکی چېرته/ چېرې پروت دی. څوک به یې درنه پټ کړي.
- زه په کټ کې څملم او ته چېرته/چېرې څملې، په کټ کې یا پر ځمکه.
- هغه چېرې/چېرته لاړ؟ ماته یې هېڅ ونه ویل.
- تاسو چېرته/چېرې پاتې کیږئ؟
- خدای خبر، چې هغه به چېرته/چېرې پټ وي .هېڅ یې نه شم پیدا کولی.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د هم داسې /همداسې توپیر:

همداسې:

یو کړولیز عبارت دی چې د یو اکر یا کړنې د څرنګوالې په پار کارول کیږي . کېدای شي په هر جمله کې یوه ځانکړې مانا رامنځ ته کړي.

- ته همداسې ښه یې.
- دا همداسې سم دی.
- هغه همداسې لګیا و کار یې کاوه.
- هو، همداسې ده.

The way it is/was له دغو غونډلو دې پایلې ته رسیږو چې د همداسې ژباړه ده.

You are good the way you are.

It is correct/right the way it is.

He was working the way he was.

Yes, it's so/indeed!

هم داسې:

یو کړول/ کړولیز عبارت دی چې د همغږی په پار کارول کیږي.

- ما ته هم داسې ښکاري چې هغه ښه سړی دی.
- ته هم داسې ناآشنا خبرې کوې سړی پرې نه پوهیږي.

له دغو غونډلو دې پایلې ته رسیږو چې د هم داسې ژباړه as well/too ده .

هم داسې او همداسې تمرین:

- ماته یې هم داسې/ همداسې یوه خبره وکړه.
- هغه ته یې هم داسې/همداسې یو کارټ ورکړ .
- همداسې/ هم داسې نه ده .تاته چا ناسم معلومات درکړي دي.
- ما لومړی هم داسې/ همداسې فکر کاوه.

(c) ketabton.com: The Digital Library

- ما چې کله خپل اند ورسره ګډ کړ، نو ده وویل، چې بلکل همداسې /هم داسې ده .
- دا ته هم داسې/ همداسې غږېږې، شرمېږې نه؟
- همداسې/ هم داسې تبا بنه دی، چې موږ ته غوږ نه نیسي.

(که نه) او (کنه) توپیر :

که نه :

یو وییز (لغوي) جوړښت دی، چې له **که** اړیکتوری (حروف روابط /conjunction)او **نه** کړول جوړ دی .

یاد جوړښت د هغو پوښتنو په پای کې راځي، چې ځوابونه یې څرګند (هو/نه) وي .

دا د انګرېزي له whether ... or not سره سمون خوري.

- ته زما خبره منې او که نه؟
- هغه کار دې وکړ او که نه؟
- هغه راغلی و او که نه؟

کنه :

دغه د تاکید یا ټینګار ویی دی، چې پې لاندېنیو اکرونو (حالتونو)کې کارول کېږي:

۱ : د همغږۍ او تاییدولو لپاره لکه:

- هو کنه !ته رښتیا وایې

۲ : د یوې وینا موخه او مفهوم غښتلی او پیاوړی (قوي) کوي:

- همدا خو غم دی کنه!

(c) ketabton.com: The Digital Library

- ما خو درته ویلي ول کنه !

۳ : د مقابل لوري موافقې او د ځان ډاډمنولو (مطمئنولو) په پار کارول کیږي لکه:

- همداسې ده، کنه؟
- ورځو به، کنه؟
- دا ګرانه ده، کنه؟

۴ : پوښتنو او مثبت غونډلو کې:

- ته به ما ته ووایې چې ویې کړم، کنه.

ستاینومونه په ی/ې/ۍ :

هغه ستاینومونه، چې" یوازې "په نرمه ی پای ته رسیږي، د هغوی ښځینه بڼه * ډېــــــری *په اوږده ې پای مومي، خو ځینې بیا په لکۍ واله ۍ لیکل کیږي .

لومړۍ ډله:

نرینه بڼه .... ښځینه بڼه :

ښکلی .... ښکلې

وړوکی .... وړوکې

خواشینی .... خواشینې

تږی .... تږې

وږی .... وږې

د هغو نرینه ستاینومونو (چې په ی باندې وي)ښځینه بڼه، چې له کړونو(فعلونو) څخه منځ ته راغلي وي، یوازې په ې راځي:

نرینه – ښځینه

(c) ketabton.com: The Digital Library

منلی - منلې
کړېدلی - کړېدلې
ځورېدلی - ځورېدلې
زړه وړونکی - زړه وړونکې
سوځېدونکی - سوځېدونکې
چاودېدونکی - چاودېدونکې

دويمه ډله :

نرينه - ښځينه

نری - نرۍ
کوچنی- کوچنۍ
ګلالی- ګلالۍ
ژوندی- ژوندۍ
لومړی - لومړۍ
ننني - نننۍ

د هغو ستاينومونو ښځينه بڼه، چې له سربلونو څخه، لکه لاندې، باندې، پورته، بهر، برنی ... منځته راغلي وي، يوازې په ۍ پای مومي . پورته ځينې بېلګې راغلې هم دي .

نرينه - ښځينه

يوازېنی - يوازېنۍ
باندېنی - باندېنۍ
لاندېنی - لاندېنۍ
بهرنی - بهرنۍ
منځنی - منځنۍ
پورتنی - پورتنۍ

(c) ketabton.com: The Digital Library

برنی – برنۍ

هغه ستاینومونه، چې په* یالی *وروستاړي پای ته رسیږي، د هغوی ښځینه بڼه په ښځینه ۍ پای ته رسیږي .

نرينه بڼه ...... ښځينه بڼه

بريالی .... بريالۍ

توريالی .... توريالۍ

ننګيالی .... ننګيالۍ

پتيالی .... پتيالۍ = لوی عزت لرونکی

پاتيالی .... پاتيالۍ = ناکام

ښيالی .... ښيالۍ = ډولي

پاميالی .... پاميالۍ= متوجه

(c) ketabton.com: The Digital Library

د پښتنو ټبرونه :

هغه نومونه چې په نرمه ی (نرينه بڼه) پای ته رسيږي، د هغوی ښځينه بڼه په لکۍ واله ۍ پای مومي:

نرينه بڼه .... ښځينه بڼه

احمدزی .... احمدزۍ

اپريدی .... اپريدۍ

يوسفزی .... يوسفزۍ

همدارنګه نور نومونه،.چې په زی راځي .

کله په- يځ او کله په- يز:

نومونه لکه لنډيځ، بنديځ، وړانديځ، ختيځ او لوېديځ په ځ ليکل کيږي او ډېری خلک يې په ز ليکي، څه چې ناسمه ده.

په يز يا ييز يوازې هغه ستاينومونه (صفتونو) ليکل کيږي،.چې له نومونو رغېدلي وي لکه ټولنيز (ټولنه + يز(، سولييز) سوله + ييز)....

دلته بيا کله يز او کله ييز کاروو؟

نوم چې په خپلواک غږ (واول) ه پای ته رسېدلی وي، نو ستاينوم يې بيا ييز ليکل کيږي سولييز، سيمييز . ....

[دا چې ټولنيز ولې په يز ليکو او نه په ييز، سره له دې چې په خپلواک غږ رسيږي، دا يوه استثنا ده]

که نوم په بېواک غږ (کانسېننټ) پای ته رسېدلی وي، نو بيا يې ستاينوم په يز راځي لکه اړخيز، دوديز، غږيز. ...

په دې برخه کې دوه ځانګړې توپيرونه :

ختيځ ..... نوم(east)

(c) ketabton.com: The Digital Library

ختيز .... ستاينوم(eastern)
لوېديځ .... نوم(west)
لوېديز .... ستاينوم(western)

بېلګې:
١)ددې هېواد په ختيځ کې ګرمي ده او په لوېديځ کې يې ساړه دی.
٢)ددې هېواد ختيزو سيمو کې ګرمي ده او په لوېديزو سيمو کې ساړه دی.
ستاينوم سره تل نوم وي، چې د هغه حالت او څرنګوالی ښاکي. (سيمې پورتنۍ بېلګه کې نوم دی، چې ستاينوم" ختيز " يې ښاکي)

ځ:

څنګه
څه
څوک
څو
څومره
څېړل
څانګه
پاځېدل
هڅه
هېڅ/ هيڅکله
اڅکزی
څوکۍ
څښل(drink)

(c) ketabton.com: The Digital Library

ښنباک

ښېره

ښيز

ښار/ ښارل

ښادر

ښخه

ښاښکی

ښاښېدل

ښنبتن

سپېښلی

ښوب =شوق

ښړيکه

نښا= ګړا

(c) ketabton.com: The Digital Library

ځ:

ځان

ځه = لاړ شه

ځای

ځواب

ځکه

ځمکه

بنځه

منځ/ تر منځ

ځم/ ځې/ ځي/ځوgo/goes

ځانګړی

انځور

ځواک (قوت)

ورځ

ځیني

ځروبی(waterfall)

ځولۍ

ځار (قربان)

ځلاند

بنځه

اخځ

پنځول (تخلیقول)

لمونځ

لمانځل

مینځل

(c) ketabton.com: The Digital Library

ز:

زما

زه

زړه

زلمی

زده کول

ستونزه

همزولی

يوازې (د فقط/ صرف په مانا)

زوی

زامن

زوم

زاري

زانګو

زنګ

زنګون

(c) ketabton.com: The Digital Library

ښ:

ښایسته

ښه

ښکلی

ښودل

پښتو

پوښتنه

ښکته (کوز)

پېښه

رښتیا

خوښ/ خوښول

ښخول(burry)

پښه (foot)

ښاد

(c) ketabton.com: The Digital Library

ړ:

ړيره

ړمنځ(comb)

ړلۍ

لړ

لوړه

تړی

وړی

اوږه(shoulder)

هوږه(garlic)

خوږ

کوږ/کږه

ليږل

تيږه

پرېږده (د پرېښودلو په مانا)

موږ

زموږ

غږ

غوږ

موږک

کيږي/ جوړيږي/هېريږي نومونه چې په – ېږي پای ته رسيږي:

کيږي، خوښيږي، رسيږي، مړيږي..

(c) ketabton.com: The Digital Library

ژ:

ژر(soon)

ژبه

ژړا

خېژي/ خېژم(climb)

ژوند/ ژوندون

ژور

ژېړ

ژاوله (gum)

ژوبل(heavy wounded)

ژمنه– وعده

ژی– د اوبو ژی

ژئ –خندېه

ژنې – زلمی

ژرنده

(c) ketabton.com: The Digital Library

ڼ :

منڼه

باڼه

پاڼه

رڼا/روڼ

ګڼ

کوڼ

شکوڼ

بڼ(باغ)

بڼه (شکل /form)

ښېګڼه

سپڼ(یو ډول غنړ)

(c) ketabton.com: The Digital Library

سم ځوابونه ، کړاوونه :

نرمه ی او که اوږده ي:
١ (ننګيال يو ډاکټر دی او د دهٔ ښځه يوه" ښوونکې "ده .
٢ (نن له زموږ کره" پاتې "شه.
٣ (اباسنه،" ژوندی اوسې."
۴ (ته ولې دلته" راغلې "؟
۵ (اجمل دلته نه" دی راغلی."
۶" (ښاغلی "ځلاند په ښوونځي کې يو" ښوونکی "دی .
٧ (نجيب يو" غښتلی سړی "دی.
٨ (هغه ډېرې" خبرې کړې "دي.
٩ (اوږده ې هغه يا ده، چې" لاندې باندې "ټکي لري.
١٠ (هغه موږ ته غوږ نه و" نيولی."
١١" (پسرلی "هغه ښکلی" دی"، چې ګلان" پکې "راشنه کيږي .
١٢ (زرين په روژه کې ډېر" تږی "کيږي او خور يې ډېره" وږې "کيږي.

نرمه ی او که لکۍ واله (ښځينه)ۍ:
١" (ښوونځی "د رڼا کور دی.
٢ (هغه" لومړۍ "خبره بيا تکرار کړه) !خبره ښځينه نوم دی
٣ (تا د لوړو زده کړو لپاره کوم" پوهنځی "غوره" کړی "دی.
۴ (راځئ، چې" ډوډۍ "وخورو!)
۵ (هغه ډېر" خواشينی "شو.)
۶ (هغه ډېر خوابدی شو، چې کله يې د" خواشينۍ "خبر ترلاسه کړ.)
٧" (ګلالۍ "ښکلې" نجلۍ "ده.)
٨ (دا يوه سپينه" زمرۍ "ده) .يوه او ده ښځينه نومونو ته اشاره کوي)
!٩ (پسرلی " هغه ښکلی دی، چې ګلان پکې راشنه کيږي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

۱۰ (ماته لږه" پسرلنۍ "مېوه راوړه (.مېوه ښځينه نوم دی)
۱۱ (پورتنی "کتاب او" پورتنۍ "کتابچه راکړه .
(کتاب نرينه او کتابچه ښځينه نوم دی)

اوږده ي او که لکۍ واله ۍ:

۱ (نغمه ډېره" خواشينې "له ښوونځي راغله.
۲ (د" خواشينۍ "پر مهال د قرآن تلاوت کول زړه ته سکون ورکوي.
۳ (هغه" وروستۍ " خبره بيا تکرار کړه .
۴ (هغه ماته" درې "منې راکړې .
۵" (بريالۍ "ښځې تل د خپلو بچو يه روزنه کې پراخه ونډه اخلي.
۶ (په" پورتنۍ "جمله کې يوه تېروتنه ده .هغه بايد سمه" کړې."
۷" (ملالۍ "دلته" راغلې "ده.
۸ (د هغې" جينۍ "سترګې ډېرې" غلچکۍ "دي.
۹ (راځۍ، چې" ډوډۍ "وخورو!
۱۰ (په عراک کې داعش ډلې يوه ښځينه" جنګيالۍ "نيول شوې .

لکۍ واله ۍ او که همزواله ئ:

۱" (راشئ"، چې" مړۍ "وخورو.
۲ (تاسو دلته څه" کوئ" ؟
۳ (په" نړۍ "کې ډول ډول پښتونه) نژادونه (ژوند کوي.
۴ (زما په" بې خبرۍ "کې يې دغه کار وکړ.
۵ (دا ليکنه بايد تاسو ټول" ولولئ!"
۶ (مهرباني" وکړئ"، دلته" کېنئ!"
۷ (د ده د کور په هره کوټه کې يوه ستره" غالۍ " پرته ده.
۸ (پر دې وړوکي سړک دومره ستره" لارۍ "نه شي تللی.
۹ (د هغه لور لکه چې ناروغه ده .ډېره" نرۍ "برېښي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

۱۰ (د هغې کشره خورکله هم په ازموينو کې نه" پاتيالۍ " کيږي .

لومړۍ کيسه :

يو وخت يو هلک و،" چې "شپون و او د مېږو رمه" يې "بووله او څارله .يوه ورځ دغه هلک له" ډېرو "څارلو" ستړی "شو او زړه" يې "تنګ شو، نو يوه انده) مفکوره" (يې "ذهن ته ورغله،" چې "راځه، دا کليوال د" يوې "ټوکې په موخه په يو چل وغولوم .ده په لوړ غږ دا" چيغې "وهلې " :اې خلکو مرسته" وکړئ"، لېوه" راپسې "دی، لېوه" راپسې" "دی .""
کله" چې "يې کليوالو غږ واورېد، نو په بيړه يې هلک ته ورمنډې" کړې ." کليوال چې" ورورسېدل "او له ده يې وپوښتل، چې لېوه" چېرته" "دی."
" دی "خپ خپ له خندا ورته شين شو او ورته ويې ويل، چې تاسو ټول "وغولېدئ "او ما" هسې "ټېر "ايستلئ .

څو" ورځې "وروسته دغه شپون هلک دغه چل بيا تکرار کړ او د" مرستې " غوښتو نارې يې پيل کړې .کله چې کليوال په" چټکۍ "سره ورته راورسېدل او ويې" ليدل"، چې دغه هلک" دوی "بيا وغولول، نو" ډېر "ورته په ځاځ (غوسه) شول.

يو څه مېش (وخت) وروسته يو لېوه ددغه هلک" رمې "ته راګډ شو او دده پر مېږو بې" بريد "وکړ .شپون هلک له ډاره د" کلي "پر لوري منډې وکړې او د مرستې چيغې يې" ووهلې."
دا ځل يې کليوالو داسې انګېرل، دغه هلک به ورسره بيا د" ټېرو "دوو ځلو په څېر يو چل کوي/کوی، نو ورنغلل .کله چې هلک" کلي "ته راورسېد او کليوال يې سم خبر کړل، نو د رمې ژغورلو لپاره يې په ګډه ورمنډې کړې .
'هغوی "چې وررسېدل، نو مېږې" ټولې مړې" "پرتې "وې .

(c) ketabton.com: The Digital Library

پند :يو څوک چې ډېر ځله دروغ" ووايي "، نو رښتيا خبره يې هم دروغ ګڼل "کيږي ."

دويمه کيسه:

يوه ورځ يو ځوان" سړی "د ښار په منځ" کې "ولاړ و او خلکو ته يې ويل، "چې "دی په دغه سيمه" کې "تر ټولو" ښکلی "زړه" لري ."ډېر خلک ورته راټول شول او د دغه" سړي "زړه يې ستايه، ځکه چې بشپړ و .نه" پکې " ټکي ول او نه" پکې "کومې" تېروتنې "بريښېدې" .دوی "ټولو دده اند تاييد کړ او دا يې ومنله، چې دومره" ښکلی "زړه يې تر اوسه" چېرته "نه و ليدلی . "نوموړي "ځوان په" دې" "شېبه "
"ډېر "وياړ وښود او ځان يې لا ښايه .
په ناڅاپي ډول په دې لارغه(لحظه)کې يو زوړ سړی په دې خلکو" کې " راښکاره شو او دې ځوان" سړي "ته يې وويل " :ستاسو د زړه ښايست دومره نه" دی "لکه زما د زړه" چې "څومره" دی "."نوموړي "ځوان او هغهنورخلک ددغه بوډا سړي زړه ته ځير شول.
هغه (د زوړ سړي زړه) سخت ګړبېده، خو له داغونو ډک و، دا چې" ځينې " وړې" "برخې "ليرې شوې" وې "او" ځينې "نورې" زړې "تشې په نورو نويو پوښول شوې/شوي" وې ."خو" هغوی "سره سمون نه خوړ او" ځينې " ګوټونه (کونجونه) يې" شلېدلي "ول .همداراز يې زړه" ځينې "دچې (وړې کندې) درلودې .خلکو په ځير ځير ورته وکتل او له ځانونو سره يې دا اندل (فکر کاوه)، چې دغه بوډا څنګه داسې انګېرلی شي، چې دده زړه د هغه ځوان سړي تر زړه ډېر ښکلی دی.

دغه ځوان سړي په" دې "شېبه دغه بوډا سړي" پورې "وخندل او ورته ويې ويل :چې ټوکه خو به نه" کوې"، تاسو څنګه خپل زړه زما له زړه سره پرتله "کوئ ."ستاسو خو ګډوډ او له داغونو ډک" دی "او زما هغه کامل" دی."

(c) ketabton.com: The Digital Library

زاړه سړي ځواب ورکړ :هو ستاسو زړه روغ او بشپړ ښکاري، خو" هېڅکله " به خپل زړه ستا پر زړه ورنکړم .زما د زړه هر داغ يو انسان لپاره دی، چاته چې ما" مينه "ورکړې .زه" مې "له زړه يوه ټوټه راغوڅوم او" دوی "ته يې ورکوم او کله نا کله" دوی "هم ماته د خپلو زړونو" ټوټې "راکوي، چې زما د زړه دا تشې" ډکې "کړي .خو دا چې سم نه ورسره" جوړيږي"، نو" ځينې " څنډې يې" ځيګې "وي .زه هغه بيا هم ارزم، ځکه چې ماته هغه مينه رايادوي، چې موږ به له يو بل سره" وېشله ."کلهj
کله نا کله مې ځينو ته د زړه ټوټې ورکولې، بې له" دې "چې دوی يې هم راکړي، نو همدا لامل دی، چې زړه" مې" "لږې "کندې او دچې هم لري .مينه ورکول کله نا کله ځان په خطر کې د اچولو په مانا هم وي .که څه هم دغه پرهارونه لا تازه" دي "او" خوږيږي"، بيا هم ماته خپله" مينه "رايادوي، چې هغو وګړو سره" مې "لرله .زه" هيله "لرم، چې يوه ورځ به" دوی "بېرته "راشي "او زما د زړه ټولې تشې ډکې کړي .زاړه" ورپسې "زياته کړه :ښه نو اوس پوه شوې/شوی، چې آره (اصلي) ښکلا د يو زړه څه ته" وايي"؟
هغه ځوان سړی غلی ولاړ و او پر مخ يې اوښکې" رابهېدې ."هغه دې بوډا ته ورنژدې شو او له زړه يې يوه ټوټه راوشکوله او دې بوډا سړي ته يې ورکړه، چې لږ تر لږه يې يوه تشه ورډکه کړي .

کړ اوړون تمرين :

کول:

زه :کوم

ته :کوې

هغه :کوي

موږ :کوو

تاسو :کوئ

هغوی :کوي

(c) ketabton.com: The Digital Library

نيول:
زه :نيسم
ته :نيسې
هغه :نيسي
موږ :نيسو
تاسو :نيسئ
هغوی :نيسي

تلل :
زه :ځم
ته :ځې
هغه :ځي
موږ :ځو
تاسو :ځئ
هغوی :ځي

رسېدل:
زه :رسيږم
ته :رسيږې
هغه :رسيږي
موږ :رسيږو
تاسو :رسيږئ
هغوی :رسيږي

(c) ketabton.com: The Digital Library

مينځل:

زه :مينځم

ته :مينځې

هغه :مينځي

موږ :مينځو

تاسو :مينځئ

هغوی :مينځي

لرل:

زه :لرم

ته :لرې

هغه :لري

موږ :لرو

تاسو :لرئ

هغوی :لري

د يو واو او دوو واوونو تمرين :

١ (کوونکی

٢ (ښوونکی

٣ (نيوونکی

٣ (شنونکی

۴ (ځېرونکی

۵ (لېږونکی

۶ (هېروونکی

٧ (منونکی

٨ (پېرودونکی

(c) ketabton.com: The Digital Library

۹ (پلورونکی
۱۰ (اخيستونکی

لاندېني کړونه نومونو ته واړوئ:

کړ .... نوم
خوښول .... خوښوونکی
لرل .... لرونکی
زده کول .... زده کوونکی
وژل .... وژونکی
ليدل .... ليدونکی

په خپله او پخپله تمرين :

۱ (په خپله مورنۍ ژبه کې زدکړه کول د هر وګړي حق او رښته ده.
۲ (هغه له ما څکه غوښتنه وکړه، دا چې پخپله يې نه غوښتل.
۳ (هغه په خپله کورنۍ کې له خپلې مور او خور سره ډېره مينه کوي.
۴ (په خپله خوله دې وويل، بل چا نه.
۵ (پخپله يې دغه کار هم کولی شو، خو د لتوالي له کبله يې پر خپل ورور وکړ.
۶ (دغه ستونزه يوازې ته پخپله حلولی شې .
۷ (که په خپله خوښه دلته راشې، نو غوره به وي.
۸ (څوک چې په خپله ژبه نه شي غږېدای، نو داسې دی لکه يو بې اروا بدن.
۹ (لومړی يې څه نه ويل، خو بيا يې پخپله اقرار وکړ، چې دا کار ده کړی دی.
۱۰ (هغه ماته وويل، چې زه درپسې درځم، خو زه پخپله ورغلم .

(c) ketabton.com: The Digital Library

په خوا او پخوا تمرین :

۱ (دا خبره يې ماته پخوا کړې وه.
۲ (زه د خپل ملګري په خوا کې کېناستم.
۳ (پخوا به خلکو داسې کول، خو اوس يې دغه کار پرېښی دی.
۴ (دا ډېر پخوانی انځور دی.
۵ (هغه تل د خپلې مينې په حوا کې اوسېدل غواړي.
۶ (که پخوا دې ويلي وای، نو وژلی به يې وای .
۷ (دا ښار ډېر بدل شوی دی .د پخوا په څېر نه دی پاتې شوی.
۸ (که زموږ په خوا راغلې، نو د يو سلام لپاره راشه.
۹ (پخوانۍ کيسې پرېږده – نوې خبرې وکړه!
۱۰ (دا کار يې پخوا کړی که اوس؟

له خوا او لخوا تمرين:

۱ (که زما له خوا څه مرستې ته اړتيا وي، نو چمتو يم.
۲ (زما له خوا دې تاسو ټولو ته اختر مبارک وي.
۳ (دا پرېکړه ولسمشر لخوا وشوه.
۴ (زما لخوا يوه تېروتنې شوې ده.
۵ (په ښوونځي کې د مدير لخوا د موبايل بنديځ يوه انديوښتنه ترسره شوه .
۶ (باد له دغې خوا راغی.
۷ (له يوې خوا ډېرې ګټې لري او له بلې خوا زيانونه هم .

چېرې او چېرته تمرين :

۱ (بلاله ته اوس چېرته اوسيږې؟
۲ (ته چېرې تللی وې، زه درپسې ګرځېدم.
۳ (چېرې روان يې؟ که ښار ته ځې، نو زه هم درسره ځم.
۴ (هر چېرته چې وې، خوشاله اوسې.
۵ (زه چې هر چېرې تلل وغواړم، نو ځم.

(c) ketabton.com: The Digital Library

۶ (زویه وګوره، چې ستا پنډوسکی چېرته پروت دی .څوک به یې درنه پټ کړي.
۷ (زه په کټ کې څملم او ته چېرته څملې، په کټ کې یا پر ځمکه.
۸ (هغه چېرې لاړ؟ ماته یې هېڅ ونه ویل.
۹ (تاسو چېرته پاتې کېږئ؟
۱۰ (خدای خبر، چې هغه به چېرته پټ وي .هېڅ یې نه شم پیدا کولی .

هم داسې او همداسې توپیرونه:

۱ (ماته یې هم داسې یوه خبره وکړه.
۲ (هغه ته یې هم داسې یو کارټ ورکړ .
۳ (همداسې نه ده .تاته چا ناسم معلومات درکړي دي.
۴ (ما لومړی هم داسې فکر کاوه.
۵ (ما چې کله خپل اند ورسره ګډ کړ، نو ده وویل، چې بلکل همداسې ده .
۶ (دا ته هم داسې غږیږې، شرمیږې نه؟
۷ (همداسې تبا ښه دی، چې موږ ته غوږ نه نیسي .

دې – دی – ده – دي تمرین:

۱ (دوی راغلي دي او ښه خوشاله دي.
۲ (ګلالۍ خواشینې ده .
۳ (احمد ښه هلک دی .له نورو سره جنګ نه کوي.
۴ (دا خبره دې څه لپاره وکړه؟
۵ (په انځور کې محمود دی او په خوا کې یې ورسره لونه ناستې دي .
۶ (دا خبره یې نه ده کړې .
۷ (اوس اوړی دی، نو ګرمي ډېره ده.
۸ (که دې خوښه، نو هلته به لاړ شو.
۹ (دا زما ملګري دي .یو احمد نومیږي او بل اتل.
۱۰ (په دې اړه ستا څه لید دی؟

(c) ketabton.com: The Digital Library

د" د "او" له "سربلونو تمرین:

۱ (زه پرون له امریکې څخه راغلم.
۲ (لوبغاړي توپ له دغې خوا راوشاړه.
۳ (دا د دوی کور دی.
۴ (الوتکې د وارو له پاسه الوزي.
۵ (له یو کال راهیسې مې ته نه یې لیدلی.
۶ (له غرمې وروسته درسره وینم.
۷ (زه له خپلو ملګرو سره په چکر ځم.
۸ (له دغه کتاب پرته، نور مې نه خوښېږي.
۹ (موږ له هغه ملاتړ کوو.
۱۰ (زه له تاسو ټولو مننه کوم.

د نومونو د اوښتي حالت تمرین:

۱ (د دغه سړي په اړه دې څه نظر دی؟
۲ (هغې ښځې ته ووایه، چې دلته راشي.
۳ (زمري یو لوی غرنی غویی ونیوه او ویې خوړ.
۴ (هغه د خوشالۍ پر مهال هم خوابدی ناست وي.
۵ (په اوړي کې دلته دومره ګرمي نه وي.
۶ (د ژمي لپاره تاوده کالي وپېره.
۷ (ګرم ننګیال و، خو پړا پر بریالي وروتړله.
۸ (دغې ځمکې ته پر سم وخت اوبه ورکوئ.
۹ (توریالي نن په سیالۍ کې ماته وخوړه.
۱۰ (زه تر یوې بجې پورې بوخت یم.
۱۱ (هغه له نجیبې سره ښار ته لاړه.
۱۲ (په پسرلي کې ګلان راشنه کېږي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

[noom] – noun:نوم

د ځيزونو، ځايونو، انسانانو او طبعيت نومونه :لمر، لاس، سړی، پنډوسکی، کابل، لندن، احمد، باران ....

verb– [karr]:کړ

هغه وييونه، چې کړنې او پېښې څرګندوي .کړ ته مهالويي هم ويل کېږي، دا چې له مهالونو سره اړول کېږي .

بېلګې :کول، راوړل، وهل، لمبېدل، رسېدل، خوړل، څښل ....

[karrwal] – adverb:کړول

د څنګه، کله، څومره او چېرې/چېرته پوښتنو ځوابونه ورکوي لکه :هلته، دلته، په بېړه، په تېزۍ سره، هيڅکله، نن، مخکې...

[nomzaray] – pronoun:نومځری

د نومونو استازي دي :زه، موږ، هغه، دا، دی، هغوی، ماته، ما، تا، زموږ، زما، ستاسو، د هغه، مې/يې/دې...

[sarbal] – preposition: سربل

د لوري او ځای معلومات ورکوي :

له ...سره، لپاره، ترشا، مخ ته، پر، په...کې،

باندې، تر منځ...

[staaynoom] – adjective:ستاينوم

د تشريح او څرنګوالي نومونه :

(c) ketabton.com: The Digital Library

ناوړ، بېخونده، له کاره وتلی، ورو، تېز، ښکلی، ستر، وړوکی، هیلمن، سولییز، ځايي، هوايي...

اړيکتوري:conjunctions – [arreektoree]

غونډلې (جملې (سره تړي :او، ځکه، خو، که، چې، کله چې، دا چې، نو، سره له دې چې....

(c) ketabton.com: The Digital Library

وییپانگه:

[wayay] ویی word:

[weyoona]وییونه words:

[ghonddala]غونډله sentence:

[zhaba]ژبه language:

[yaw-garray]یوګړی singular:

[dder-garray]ډېرګړی plural:

[nogay]نوږی gender:

[nareena]نرینه male:

[hadzeena]ښځینه female:

[toray]توری letter:

[toree]توري letters:

مفعول obejct:

[karrnd]کړند subject:

پای end:

پایونه ebdings:

بڼه (شکل) form/shape:

مومل find:

پېرودونکی buyer:

پلورونکی Seller:

بډې bribe:

مخنیوی prevention:

زیارکښ Diligent/hard-working:

پتمن respected/honourable:

(c) ketabton.com: The Digital Library

guess:اټکل
week:اوونۍ
effective:اغېزناک
moment:شېبه
example:بېلګه
use:کارول
usage:کارونه
representation:استازيتوب
Likewise:همدارنګه/ همداراز
sustainable:پایښتي (دوامداره)
opinion:اند
Imagination:واند
contents:منځپانګه
stage:پورتال
about:په اړه
regaeding/related:اړوند
teacher:ښوونکی[howoonkai]
teacher f.:ښوونکې[howoonke]
strong:پیاوړی / غښتلی
school:ښوونځی[howandzai]
faculty:پوهنځی
sad:خواشینی / خوابدی
race:پښت
races:پښتونه
training:تمرین
brave:توریالی

(c) ketabton.com: The Digital Library

اړیکهrelation or contact:
له ...پرتهexcept:
لامل/ کبلreason:
لوبغاړیplayer:
[alwataka]الوتکهairplane:
له ...راهیسيsince:
لوستونکیreader:
چټک/ تېزfast:
[tawpeer]توپیرdifference:
ژباړهtranslation:
همغږيagreement:
ټینګارinsistence:
ازموینهexam:
نومیالیfamous:
قاعدهrule:
جوت / څرګندobvious:
خپلواکdependant:
ناخپلواکindependant:
څرنګوالیmodus:
څښاکdrinking:
څیزthing:
څارلfollow or observe:
سپېڅلیholy:
څرمنskin:
څارنواليpublic prosecution:
خوځښتmovement:
[nawakht]نوښتinnovation:
ځلاندbright:
اخځreference:

(c) ketabton.com: The Digital Library

اخځليکونه

- پوهاند دوکتور مجاور احمد زيار ، پښتو پښويه ، دانش خپرندويه ټولنه ، پېښور ، ۲۰۰۵ م کال .
- محمد اسماعيل يون . پښتو ليکنی (پوهندوی علمي رتبې لپاره) سمون ، يون کلتوري يون ، کابل ، ۱۳۸۷ ل کال .
- پوهنوال محمد صابر خويشکي، پښتو وييپوهنه او غږپوهنه ، صميم خپرندويه ټولنه ، کابل ، ۲۰۰۵م کال .

Get more e-books from www.ketabton.com
Ketabton.com: The Digital Library